

Leiðbeiningar um notkun Skráargatsins á matvæli

Nóvember 2020

Efnisyfirlit

1. Inngangur, bakgrunnur, markmið og fleira	2
1.1. Inngangur	2
1.2. Önnur löggjöf	3
1.3. Markmið með Skráargatinu	3
2. Gildissvið og skilgreiningar	3
2.1. Gildissvið skráargatsreglugerðarinnar	3
2.2. Skilgreiningar	3
2.2.1. Skilgreiningar úr reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda	4
2.2.2. Skilgreiningar úr hollustuháttareglugerðum	5
2.2.3. Aðrar skilgreiningar	6
2.2.4. Heilkorn (heilimalað korn)	6
3. Almenn um Skrárgatið	8
3.1. Útlit skrárgatsins	8
3.2. Sætuefni, plöntustærólar o.fl.	8
3.3. Matur ætlaður ungbörnum og smábörnum	9
3.4. Almenn um skilyrði fyrir notkun Skráargatsins	9
4. Skrárgatið á matvæli sem eru ekki forpökkuð	10
4.1. Notkun Skráargatsins við markaðssetningu á matvælum sem eru ekki forpökkuð	10
5. Gildistaka og viðurlög	11
5.1. Gildistaka og ákvæði til bráðabirgða	11
6. Rétt notkun Skráargatsins við merkingar	11
6.1. Fyrirtæki bera ábyrgð á réttri merkingu og markaðssetningu	11
6.2. Skrárgatið á veggspjöldum, í hillumerkingum og á annan hátt	12
6.3. Staðsetning Skráargatsins inni í og utan við verslanir	12
7. Næringaryfirlýsing	13
7.1. Næringaryfirlýsing á forpökkuðum matvælum	13
7.2. Hvernig á næringaryfirlýsing að vera?	13
7.3. Vikmörk	15
8. Matvælaflokkar í viðauka II við reglugerðina	15
8.1. Matvælaflokkarnir	15
9. Vörur sem má ekki merkja með Skráargatinu	41
9.1. Dæmi um vörur, sem má ekki merkja með Skráargatinu	41
10. Matvælaeftirlit	42
10.1. Heilbrigðiseftirlit sveitafélaga	42
Viðauki 1	44
Viðauki 2	47

1. Inngangur, bakgrunnur, markmið og fleira

1.1. Inngangur

Fyrsta íslenska reglugerðin um notkun Skráargatsins við markaðssetningu matvæla tók gildi 12. nóvember 2013. Þá opnaðist möguleiki á að nota Skráargatið í merkingu forpakkaðra matvæla og við markaðssetningu nokkurra matvælaflokka sem er ekki forpakkað.

Síðan hefur reglugerðin verið uppfærð tvisvar og núgildandi reglugerð um notkun Skráargatsins við markaðssetningu matvæla (hér eftir nefnd skráargatsreglugerðin) er nr. 428/2015¹⁾ og gildir hún bæði um forpökkuð matvæli og matvæli sem eru ekki forpökkuð fyrir þá matvælaflokka sem reglugerðin nær til.

Ekki eru til samevrópskar reglur um notkun Skráargatsins við merkingu matvæla heldur er hér eingöngu um að ræða reglugerðir sem hvert land setur fyrir sig og byggist á samstarfi milli Íslands, Danmerkur, Noregs og Svíþjóðar. Reglugerðir framangreindra landa um Skráargatið eru að stórum hluta eins.

Norræna samstarfið hefur mikla kosti fyrir neytendur, matvælaíðnaðinn og verslunina. Margar keðjur matvöruverslana og framleiðenda eru staðsettar í fleiri en einu norrænu landi og verslun milli landanna er algeng

Skilyrðin fyrir notkun Skráargatsins byggja á Norrænum næringarráðleggingum (NNR 2012).

Í NNR 2012 er lögð áhersla á matvæli sem geta dregið úr líkum á mörgum lífstíllssjúkdómum, einkum hjarta- og æðasjúkdómum, ákveðnum tegundum af krabbameini, sykursýki tegund 2, beinþynningu og offitu. Mælt með að stilla í hóf neyslu á viðbættum sykurtegundum, mettuðum fitusýrum, transfitusýrum og salti, en að auka neyslu á trefjum. Auk þess er mælt með að neyta fjölbreyttrar fæðu með áherslu á grænmeti, ávexti, ber, hnetur, belgbaunir, grófar kornvörur (heilkorni) og fisk, en takmarka neyslu á unnu kjöti, rauðu kjöti, salti og sykri.

Skráargatsmerkingin er í stöðugri endurskoðun. Mikilvægt er að skilyrði fyrir notkun Skráargatsins séu ákvörðuð og sett fram á þann veg að þau hvetji til vörubrúnar. Matvælaflokkarnir og skilyrðin fyrir skráargatsmerkingunni verða endurskoðuð eftir því sem þekking og/eða breytingar á matvælamarkaði gefa tilefni til. Sífelld endurskoðun er mikilvæg til að tryggja að Skráargatið fylgi þróun matvælaframleiðslu og aukinnar þekkingar og nýtist bæði nú og í framtíðinni við að hjálpa neytendum við val á hollari matvælum.

Mat á þörf fyrir endurskoðun skráargatsmerkingarinnar er í höndum vinnunefndar sem skipuð er af matvælastofnunum Íslands (Matvælastofnun), Danmerkur (Födevarestyrelsen), Noregs, (Mattilsynet) og Svíþjóð (Livsmedelsverket). Litháan notar líka skráargatsmerkinguna en tekur ekki þátt í vinnuhópnum.

Leiðbeiningar þessar eru ætlaðar sem viðbót við reglugerðina um notkun Skráargatsins. Danmörk, Noregur og Svíþjóð hafa birt sambærilegar leiðbeiningar út frá þeirra reglugerðum. Leiðbeiningarnar eru þó ekki allar eins uppbyggðar en túlkunin er sú sama og lögð er áhersla á að ekki verði ágreiningur um túlkunina milli landa. Leiðbeiningarnar hafa ekkert lagalegt gildi. Ef breytingar verða á túlkun munu leiðbeiningarnar verða uppfærðar eftir þörfum.

Frekari upplýsingar um Skráargatið má finna á:

- <https://www.mast.is/is/matvaelafyrirtaeki/merkingar/skraargatid>
- www.noeglehullet.dk
- www.slv.se
- <https://www.nokkelhullsmerket.no/>

1.2. Önnur löggjöf

Skráargatið er skilgreint sem næringarfullyrðing. Við mótnun fyrirkomulags merkingarinnar er því tekið mið af **reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1924/2006 frá 20. desember 2006 um næringar- og heilsufullyrðingar er varða matvæli**. Sú reglugerð tók gildi á Íslandi 2010 með reglugerð nr. 406/2010 (hér eftir nefnd fullyrðingareglugerðin)²⁾. Auk þess eru drög að reglugerðinni tilkynnt til framkvæmdastjórnar EB til samræmis við fullyrðingareglugerðina.

Í fullyrðingareglugerðinni koma fram ýmis leyfileg næringarviðmið. Enn er verið að móta þessi viðmið og Skrárgatsreglugerðin gæti því breyst eftir því sem ný viðmið bætast við eða öðrum er breytt.

Ákvæði gildandi matvælalöggjafar skulu ætíð uppfyllt við framleiðslu og markaðssetningu matvæla. Skrárgatsreglugerðin hefur hvorki takmarkandi né útvíkkandi áhrif á aðra löggjöf.

1.3. Markmið með Skráargatinu

Markmiðið með Skráargatinu er að neytendur geti á einfaldan hátt valið hollari matvöru. Skrárgatinu er ætlað að aðstoða neytendur að velja, við innkaup, hollari afbrigði af sambærilegri vöru, þ.e. vöru sem inniheldur minna af fitu, salti og sykri og meira af trefjum og heilkorni.

Heimilt er að nota Skráargatið á vörur í þeim matvælaflokkum sem fram koma í viðauka II við reglugerðina. Í kafla 8 í leiðbeiningunum koma fram þau skilyrði sem þarf að uppfylla í hverjum matvælaflokki.

Annað markmið með Skráargatinu er að hvetja matvælaframleiðendur til að þróa hollari vörur.

2. Gildissvið og skilgreiningar

2.1. Gildissvið skráargatsreglugerðarinnar

1. grein - Reglugerðin gildir um valfrjálsa merkingu og markaðssetningu með Skráargatinu. Skráargatið byggir á næringarviðmiðum um innihald fitu, sykurtegunda, trefja og salts í matvælum í þeim matvælaflokkum sem eru í viðauka II.

Skráargatið er valfrjáls merking. Matvælaframleiðendum, innflytjendum, smávörusöluverslunum og öðrum sem stunda framleiðslu og dreifingu matvæla er heimilt að nota Skráargatið að því gefnu að skilyrði reglugerðarinnar séu uppfyllt.

Notkunin er gjaldfrjáls bæði við markaðssetningu á forpökkuðum vörum og þeim vörum sem eru ekki forpakkaðar. Fyrirtækið skal þó ganga úr skugga um að skilyrði fyrir viðkomandi matvælaflokka og önnur skilyrði skráargatsreglugerðarinnar séu uppfyllt.

2.2. Skilgreiningar

2. gr. Skilgreiningar.

Í þessari reglugerð merkir:

- a) *Fita* eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014)
- b) *Fita og fitublöndur til matargerðar*, eins og segir í reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1308/2013, sbr. gr. 78 og viðauki VII*

- c) *Forpökkuð matvæli*, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014)
- d) *Glútenlaust* eins og skilgreint er í reglugerð ESB nr. 828/2014 (innleidd með reglugerð 684/2015) .
- e) *Heilkorn* (heilimalað korn) er í þessari reglugerð heilt korn með hýði þ.e. kím, fræhvíta og klíð. Kornid má vera malað, brotið eða álíka, en fræhluta kornsins skal nota í sömu hlutföllum og eru í korninu. Heilkornaskilgreiningin nær yfir hveiti, spelt, rúg, hafra, bygg, maís, hrísgrjón, hirsí og dúrrutegundir.
- f) *Kjöt* eins og segir í skilgreiningum í f-lið 1. mgr. 2. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014).
- g) Reglugerð um barnamat fyrir ungbörn og smábörn nr. 708/2009.
- h) *Mettaðar fitusýrur*, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014)
- i) *Nýfæði*, eins og skilgreint er í reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 2015/2283 um nýfæði (innleidd með reglugerð 735/2017)
- j) *Lagarafurðir, tilreiddar lagarafurðir og lifandi samlokur*, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 853/2004 (innleidd með reglugerð nr. 104/2010).
- k) *Plöntusterólar, plöntusterólesterar, plöntustanólar eða plöntustanólesterar*, eins og segir í reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014).
- l) *Salt*, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014).
- m) *Sykurtegundir* eru allar einsykrur og tvísykrur sem finnast í matvælum, að fjölkahólum undanskildum, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014).
- n) *Transfitusýrur*, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014).
- o) *Trefjar*, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014).
- p) *Unnar og óunnar afurðir*, eins og segir í skilgreiningum reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 852/2004 (innleidd með reglugerð nr. 103/2010).
- q) *Viðbætt bragð* er í þessari reglugerð viðbætt krydd ásamt bragðefnum og öðrum innihaldsefnum með bragðgefandi eiginleika skv. reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1334/2008 (innleidd með reglugerð 187/2015).
- r) *Viðbættar sykurtegundir* eru í þessari reglugerð allar ein- og tvísykrur sem bætt er í framleiðslu matvæla. Sykurtegundir sem finnast náttúrulega í hunangi, sírópi, ávaxtasafa og -þykkni teljast þar með.

*Reglugerðin hefur ekki verið tekin inn í EES samninginn en skilgreininguna er að finna hér

Framangreint eru skilgreiningar á mikilvægum hugtökum sem tengjast Skráargatsreglugerðinni.

2.2.1. Skilgreiningar úr reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda

Um skilgreining á fitu, mettuðum fitusýrum, transfitusýrum, salti, sykurtegundum, trefjum, forpökkuðum matvælum, næringaryfirlýsingu og kjöti fer samkvæmt reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda³. Reglugerð þessi var innleidd á Íslandi með reglugerð nr. 1294/2014 um miðlun upplýsinga til neytenda

„**Forpökkuð matvæli**“ eru skilgreind sem stök vara sem er kynnt sem slík til lokaneytenda og stóreldhúsa og samanstendur af matvælum og þeim umbúðum sem þau voru sett í áður en þau voru boðin til sölu, hvort sem slíkar umbúðir umlykja matvælin algerlega eða einungis að hluta til, en alltaf þannig að ekki sé hægt að breyta innihaldinu án þess að opna eða breyta umbúðunum; hugtakið „forpökkuð matvæli“ nær ekki til matvæla sem er pakkað í umbúðir á sölustað að beiðni neytandans eða eru forpökkuð til beinnar sölu (reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda e) lið 2. tölulið 2 gr.).

Með „**næringaryfirlýsingu**“ er átt við upplýsingar um

- a) orkugildið eða
- b) orkugildið ásamt magni
 - fitu
 - mettaðrar fitu
 - kolvetna
 - sykurtægunda
 - próteins
 - salts

Einnig má bæta við upplýsingum á magni eins eða fleiri eftirfarandi efna:

- einómettaðra fitusýra
- fjölómettaðra fitusýra
- fjölalkahóla
- sterkju
- trefja
- þeirra vítamína eða steinefna sem skráð eru í 1. lið A. hluta XIII. viðauka sem koma fyrir í marktæku magni, eins og skilgreint er í 2. lið A-hluta XIII. viðauka.

Kjöt er skilgreint sem ætur hluti þeirra dýra sem talin eru upp í viðauka 1 við þessar leiðbeiningar. Blóð sömu dýra fellur einnig undir skilgreiningu á kjöti. Vísað er til f-liðs 1. mgr. 2. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1169/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda (innleidd með reglugerð 1294/2014). En þar er vísað til reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 853/2004 um sérstakar reglur um hollustuhætti sem varða matvæli úr dýraríkinu (innleidd með reglugerð nr. 104/2010). Miða skal við þá skilgreiningu þegar matvæli eru flokkuð í matvælaflokkana sem fram koma í viðauka II við skrárgatsreglugerðina. Skilgreiningin nær einnig yfir kjöt sem er bútað niður í vél.

Bent er á að við merkingu matvæla skal þó nota þá skilgreiningu á kjöti sem fram kemur í reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda, viðauka VII, B-hluta 17. tölulið.

2.2.2. Skilgreiningar úr hollustuháttareglugerðum

„**Unnar afurðir**“ eru skilgreindar sem matvæli sem fást við vinnslu óunninna afurða. Í þessum afurðum kunna að vera innihaldsefni sem er nauðsynlegt að nota við framleiðslu þeirra eða til að gefa þeim sérstaka eiginleika. „Vinnsla“ er skilgreind sem hvers kyns aðgerð sem hefur í för með sér umtalsverða breytingu á upphaflegu afurðinni, þ.m.t. hitun, reyking, söltun, þroskun, þurrkun, kryddlagning, útdráttur eða þrýstimótun eða samsetning þessara aðgerða sbr. reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 852/2004.

„**Lagarafurðir**“ eru skilgreindar sem öll sjávar- og ferskvatnsdýr (nema lifandi samlokur, lifandi skrápdýr, lifandi möttuldýr og lifandi sæsniglar og öll spendýr, skriðdýr og froskar), bæði villt og alin og öll æt form, hlutar og afurðir slíkra dýra, samanber reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 853/2004⁵⁾.

„**Tilreiddar lagarafurðir**“ eru skilgreindar sem óunnar lagarafurðir sem eru ekki lengur í heilu lagi en hafa t.d. verið slægðar, hausaðar, sneiddar, flakaðar eða saxaðar, samanber reglugerð nr. 104/2010⁵⁾.

„**Lifandi samlokur**“ eru skilgreindar sem blaðtálkna lindýr sem taka til sín fæðu með því að sía hana. samanber reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 853/2004 (innleidd með reglugerð 104/2010⁵⁾.

2.2.3. Aðrar skilgreiningar

„**Fita og fitublöndur til matargerðar**“ eru skilgreindar eins og segir í reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1308/2013 frá 17. desember 2013 um sameiginlegan markað fyrir landbúnaðarafurðir, samanber 78. gr. og viðauka VII um smyrjanlega fitu og sambærilegar vörur.

Þarna undir falla smyrjanlegar vörur sem eru harðar við 20°C. Gerðar eru ákveðnar kröfur (um tegund og magn fitu og annarra innihaldsefna) sem eru breytilegar eftir tegundum: smjör, smjörlíki, fitublöndur, smyrjanlegar vörur úr mjólkurfitu, jurtasmjörlíki o.s.frv. og þær geta fallið undir skilgreininguna fituskertar eða léttar.

Vörur sem falla undir matvælaflokk 19 í viðauka II í skráargatsreglugerðinni skulu uppfylla framangreinda skilgreiningu.

„**Viðbætt bragð**“ er skilgreint í skráargatsreglugerðinni sem viðbætt krydd ásamt bragðefnum og öðrum innihaldsefnum með bragðgefandi eiginleika eins og segir í reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1334/2008 (innleidd með reglugerð 187/2015).

Sjá fleiri skilgreiningar í viðauka 1 við þessar leiðbeiningar .

2.2.4. Heilkorn (heilmalað korn)

„**Heilkorn (heilmalað korn)**“ er skilgreint sem heilt korn með hýði þ.e. kím, fræhvíta og klíð. Kornid má vera malað, brotið eða álíka, en fræhluta kornsins skal nota í sömu hlutföllum og eru í korninu.

Heimilt er að fræhvítan, klíð og kím sé aðskilið við mölun, en skall þá eftir mölun blandað saman við í sömu hlutföllum og eru í upphaflega korninu. Magn heilkorns í vöru skal reiknað út frá þurrefnisinnihaldi.

Heilkornaskilgreiningin nær yfir hveiti, spelt, rúg, hafra, bygg, maís, hrísgrjón, hirsí og dúrrutegundir.

Villtur hrís (wilde rice) og kínóa falla ekki undir þessa skilgreiningu.

Við hreinsun á korni og yfirborði þess í myllunum getur hluti af ysta laginu verið fjarlæggt. Þess vegna er tekið gilt að afhýðing af korninu sé allt að 2% eða 10% af klíðinu sé fjarlæggt við vinnsluna, að því gefnu vinnsluferillinn sem orsakar framangreint sé gerður í öryggis- eða gæðatilgangi.

Sett eru skilyrði um lágmarksmagn heilkorns í matvælaflokkunum 4-6 (mjöl, korn og hrísgrjón) og matvælaflokkunum 7-10 (grautar, brauð og pasta) ásamt matvælaflokkunum 26-31 (tilbúnir réttir, samlokur, súpur o.fl.). Hlutur heilkorns skal reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.

Hugtakið „þurrefni“ er notað þegar sett eru fram skilyrði fyrir því að varan skuli innihalda a.m.k. X% heilkorn reiknað sem þurrefni eða eins og fram kemur í reglugerðinni: *sem inniheldur a.m.k. X% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar*. Það er að segja magn þurrefnis frá heilkornsinnihaldsefnum sem % af heildarmagni þurrefna í tilbúinni vöru eða í kornhluta vörunnar (matvælaflokkar 26-31).

Mjöl og kornvörur sem innihalda 15% vatn eru aðalhræfni í brauði. Í fræjum er minna vatn. Í grænmeti er meira vatn ef það er nota frosið eða ferskt.

Magn þurrefna eru meðalgildi og byggjast ýmist á greiningu framleiðandans, útreikningum út frá þekktum gildum eða raunverulegum meðalgildum í innihaldsefnunum sem eru notuð eða útreikningum út frá almennt staðfestum og viðurkenndum gögnum.

Framleiðendur nota ýmist niðurstöður greininga eða útreikninga.

Dæmi sem sýnir hvernig hlutur heilkorns er reiknaður miðað við þurrefnisinnihald.

Deig inniheldur vökva + þurr heilkornsinnihaldsefni (85% þurrefnainnihald) + önnur þurr innihaldsefni, þar sem þurrefnisinnihaldið er a.m.k. 85%. Til að reikna út hluta heilkorns út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar er ekki tekið tillit til magns af vökva (fljótandi innihaldsefni þar með talið hunang og síróp). Önnur þurr innihaldsefni geta verið fræ, og þurrkað grænmeti með að hámarki 15% vatnsinnihald.

Eftirfarandi dæmi miðast við deig þar sem mjöl og kornvörur með 15% vatnsinnihald eru aðal hráefnin og ekki er tekið tillit til vökva eða annarra innihaldsefna sem kunna að vera til staðar eins og t.d. ferskt eða frosið grænmeti sem inniheldur meira en 15% vatn.

Formúla:

$$HK(\%) = \frac{a \times Pe}{(a + b) \times Pe} \times 100$$

Þar sem

HK (%) = % heilkorn reiknað út frá þurrefni vörunnar

a = heilkornsinnihaldsefni – með 15% vatnsinnihald (sbr. skilgreiningu á heilkorni)

b = önnur þurr innihaldsefni – þar sem þurrefnainnihald er a.m.k. 85% (t.d. klíð, rúgsigtimjöl, hveiti, sykur, salt o.s.frv.)

Pe = Þurrefni (0,85 fyrir þurr heilkornainnihaldsefni og önnur þurr innihaldsefni)

Dæmi: Deig inniheldur 119 kg af heilkornainnihaldsefnum og 84 kg af öðrum þurrum innihaldsefnum

a = 119 kg

b = 84 kg

$$HK(\%) = \frac{119 \times 0,85}{(119 + 84) \times 0,85} \times 100 = 58,6\%$$

Varan inniheldur þá 59% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar (einnig eftir bakstur ef varan inniheldur aðeins þurr innihaldsefni og vökva).

Ef notuð eru önnur innihaldsefni eins og ferskar eða frosnar gulrætur eða álíka vörur, þarf að taka tillit til þess að þá er meira vatn í vörunni. Í þeim tilfellum er hægt að nota eftirfarandi formúlu þar sem c = annað grænmeti (margfalda skal „c“ með þurrefnainnihaldi grænmetisins):

$$HK(\%) = \frac{a \times 0,85}{(a + b) \times 0,85 + (c \times Pe)} \times 100$$

3. Almennt um Skrárgatið

3.1. Útlit skrárgatsins

3. grein Útlit Skráargatsins.

Grafísk hönnun Skráargatsins kemur fram í viðauka I. Skrárgatinu skal fylgja táknið R (®). Skrárgatið skal prenta með grænum eða svörtum lit.

Skrárgatið er jákvætt merki sem á grafískan hátt gefur til kynna næringareiginleika vara í ákveðnum matvælaflokkum. Eiginleikarnir eru metnir út frá innihaldi matvællanna af fitu, sykurtegundum, trefjum og salti.

Grafíska útliti Skráragatsins sem á að nota kemur fram í viðauka I í skráargatsreglugerðinni og einnig í viðauka 2 við þessar leiðbeiningar.

Heimilt er að nota skrárgatið með öðrum merkingarformum t.d. heilkornsmerkinu.

Skrárgatsmerkið er skrásett vörumerki, og því á ® að fylgja með. Auk þess er gerð krafa um ákveðið autt svæði í kringum merkið. Ekki má setja aðrar upplýsingar á það svæði í kringum merkið sem er að stærð sem svarar til ¼ (4:1) af þvermáli merkisins. Hægt er að lesa meira um hönnun merkisins á <https://www.mast.is/is/matvaelafyrirtaeki/merkingar/skraargatid>.

Skrárgatið skal prenta með grænum eða svörtum lit. Merkingin er sú sama hvort sem liturinn er grænn eða svartur.

Merkinu er hægt að hlaða niður, án endurgjalds, af vef Matvælastofnunar á mast.is svo útlit og litur séu rétt.

Til að tryggja samræmda og rétta meðferð á hönnun merkisins hafa yfirvöld í Svíþjóð (Livsmedelsverket), Noregi (Helsedirektoratet og Mattilsynet) og Danmörku (Fødevarestyrelsen) útbúið "hönnunarhandbók" þar sem rétt grafísk hönnun Skráargatsins, hvað varðar lit, stærð o.fl. eru útskýrð og sýnd (www.noeglehullet.dk).

3.2. Sætuefni, plöntusterólar o.fl.

Úr 4. Grein

Skrárgatið má ekki nota á:

1. Matvæli sem eftirfarandi innihaldsefnum hefur verið bætt í:
 - a. Sætuefni (aukefni).
 - b. Samþykkt nýfæði og ný innihaldsefni með sætueiginleika.
 - c. Plöntusteróla, plöntusterólestera, plöntustanóla eða plöntustanólestera.

Matvæli sem eru markaðssett með Skrárgatinu mega ekki innihalda sætuefni.

Sætuefni eru aukefni sem bætt er í matvæli í þeim tilgangi að gefa þeim sætt bragð. Sætuefni eru skilgreind í reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 1333/2008 um aukefni í matvælum, viðauka I nr. 1., innleidd á Íslandi með reglugerð nr. 978/2011 um aukefni í matvælum.

Dæmi um sætuefni: E 420 sorbítól, E 950 acesulfam-K, E 951 aspartam, E 954 sakkarín, E 955 súkralósi, E 960 stevíóglýkósíð (unnið úr plöntunni Stevia rebaudiana Bertoni), E 965 maltítól og E 967 xýlitól.

Matvæli sem eru markaðssett með Skráargatinu mega ekki innihalda samþykkt nýfæði og ný innihaldsefni með sætueiginleika. Nýfæði er skilgreint í reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2015/2283 um nýfæði.

Matvæli sem eru markaðssett með Skráargatinu mega ekki innihalda plöntusteróla, plöntusterólestera, plöntustanóla eða plöntustanólestera. Í reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda eru reglur um merkingu á matvælum sem innihalda plöntusteróla, plöntusterólestera, plöntustanóla eða plöntustanólestera en þar er ekki að finna eiginlega skilgreiningu á þessum efnum.

Plöntusterólar eru fitusækin efni og koma fyrir frá náttúrunnar hendi og eru svipuð að byggingu og kólesteról. Hinir svokölluðu stanólar eru mettaðir plöntusterólar, sem koma ekki fyrir í miklu magni frá náttúrunnar hendi, en hægt er að framleiða þá með hydreringu á samsvarandi plöntusteról. Sterólar finnast í náttúrunni annað hvort í fríu formi eða sem esterar.

3.3. Matur ætlaður ungabörnum og smábörnum

Úr 4. grein

Skráargatið má ekki nota á:

2. Matvæli sem eru sérstaklega ætluð börnum undir þriggja ára aldri.

Ekki má nota Skráargatið á matvæli sem eru ætluð börnum undir þriggja ára aldri, sbr. reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 609/2013 um matvæli sem eru ætluð ungbörnum og smábörnum, matvæli sem eru notuð í sérstökum læknisfræðilegum tilgangi og þyngdarstjórnunarfæði í stað alls annars fæðis (innleidd með reglugerð nr. 834/2014). Þetta felur meðal annars í sér að ekki megi nota Skráargatið á ungbarnagrat og álíka vörur.

Jafnframt er ekki heimilt að nota Skráargatið á ungbarnablöndur og stoðblöndur.

3.4. Almenn um skilyrði fyrir notkun Skráargatsins

Almenn krafa er um að matvæli, sem merkt eru með Skráargatinu, megi ekki innihalda meira en 2 grömm af transfitusýrum í hverjum 100 grömmum af heildarfitumagni.

Sett eru ákveðin skilyrði um innihalda fitu, sykurs, salts og trefja eftir því sem við á fyrir matvælaflokkana sem fram koma í viðauka II í skráargatsreglugerðinni. Ef ekki koma fram skilyrði um hámark af sykri í matvælaflokki er það vegna þess að venjulega er ekki bætt sykri í þær vörur sem þar er að finna, og því ekki nauðsynlegt að setja inn skilyrði um hámarks sykurmagn. Þess vegna má eingöngu bæta fitu, sykri og salti í þá matvælaflokka þar sem sett eru skilyrði um fitu, sykurtugendir eða salt í viðauka II. Engu að síður má bæta þessum næringarefnum í aðra matvælaflokka, þó eingöngu í því lágmarksmagni sem nauðsynlegt er til að ná æskilegum áhrifum t.d. eru sykurtugendir heimilár í litlu magni sem burðarefni í kryddum.

Úr 4. gr. Matvæli sem má merkja með Skráargatinu.

Skráargatið má nota við merkingu og markaðssetningu á matvælum sem uppfylla öll skilyrði matvælaflokka skv. viðauka II.

Skráargatið má eingöngu nota á matvæli (bæði forpökkuð og ekki forpökkuð) sem uppfylla bæði almenn skilyrði reglugerðarinnar og skilyrði fyrir einstaka matvælaflokka sem fram koma í viðauka II við reglugerðina.

Að öllu jöfnu eru þær vörur sem heimilt er að merkja með Skráargatinu forpakkaðar, en vörur sem eru ekki forpakkaðar má einnig merkja á þennan hátt ef þær falla undir fæðuhópana 1 (aðeins óunnar vörur), 2, 8a), 8b), 9, 16, 17, 21 og 23.

Sjá nánar um markaðssetningu á vörum sem eru ekki forpakkaðar í 4. kafla þessara leiðbeininga.

Sett eru ákveðin skilyrði fyrir mismunandi matvælaflokka. Skilyrðin eru ákvörðuð út frá því sem er raunhæft fyrir einstaka flokk og út frá mikilvægi flokksins fyrir almennt mataræði.

T.d eru skilyrði sett fyrir eftirfarandi:

- Hámarksmagn af fitu.
- Hæsta hlutfall mettaðra fitusýra af heildar fituinnihaldi.
- Hámarksmagn af sykri (samtals sykurtegundir og viðbættur sykur).
- Hámarksmagn af salti.
- Lágmarksmagn af trefjum.
- Lágmarksmagn af heilkorni.

Alls staðar í leiðbeiningunum þar sem vísað er í matvælaflokk, skulu öll skilyrði sem falla undir flokkinn vera uppfyllt til að heimilt sé að nota Skráargatið.

Auk þess eru settar fram kröfur um hlut heilkorns í mörgum matvælaflokkum. Þannig eru settar lágmarkskröfur um hlut heilkorns í matvælaflokkum 4-6 (mjöl, korn og hrísgrjón) og matvælaflokkum 7-10 (grautar, brauð og pasta). Sama gildir um matvælaflokkana 26-31 (tilbúnir réttir, samlokur, súpur o.fl.) ef þessa vörur innihalda kornhluta. Í tilbúnu réttunum er einnig krafa um orkuinnihald ásamt magni af grænmeti (kartöflur ekki meðtaldar), belgbaunum (jarðhnetur ekki meðtaldar), rótarávöxtum eða ávöxtum og berjum.

Almenn skilyrði um innihald transfitusýra og um viðbættrar fitu, sykurtegunda eða salts í matvælaflokk þar sem skilyrði um þessi efni eru ekki sett skal fylgja þeim leiðbeiningum sem fram koma í grein 3.2. Sjá einnig skilgreiningu á „viðbættu bragði“ í grein 2.2.3.

4. Skráargatið á matvæli sem eru ekki forpökkuð

4.1. Notkun Skráargatsins við markaðssetningu á matvælum sem eru ekki forpökkuð

5. gr. Krafa um upplýsingar um matvæli sem ekki eru forpökkuð.

Þegar Skráargatið er notað við markaðssetningu á eftirfarandi óforpökkuðum matvælum:

1. Brauð (matvælaflokkar 8a og b).
2. Hrökkbrauð (matvælaflokkur 9).
3. Ostar, nema ferskir ostar (matvælaflokkur 16).
4. Jurtavalkostur við osta (matvælaflokkur 17).
5. Kjöt (matvælaflokkur 23).

skulu upplýsingar sem varða kröfur Skráargatsins vera aðgengilegar sé þess óskað.

Heimilt er að nota skráargatsmerkingu á matvæli sem eru ekki forpökkuð ef varan uppfyllir þau skilyrði sem gerð eru fyrir þann matvælaflokk sem viðkomandi vara fellur undir sbr. viðauka II í skráargatsreglugerðinni.

Við markaðssetningu á skráargatsmerktum vörum sem eru ekki forpakkaðar er t.d. hægt að nota merkið á skilti, veggspjöld, við hillumerkingar (á sama hillumerkingarmiða þar sem innihald vörunnar, verð o.s.frv. kemur fram) og auglýsingar í sjónvarpi.

Ekki er gerð krafa um að merkið sé sett á vöruna eða umbúðir hennar.

Ekki er heldur gerð krafa um næringaryfirlýsingu þegar skrárgatið er notað við markaðssetningu á matvælum, sem eru ekki forpökkuð. En ef þess er óskað skal fyrirtækið geta gefið upplýsingar um þann þátt sem gerir það að verkum

að heimilt sé að nota merkið í því tilfalli. Jafnframt skal fyrirtækið geta gefið upplýsingar um innihald þeirra næringarefna og innihaldsefna sem sett eru skilyrði fyrir í viðauka II í reglugerðinni.

Ef fyrirtæki vill t.d. setja á markað brauð sem er ekki forpakkað skal það geta gefið upplýsingar um innihald vörunnar af fitu, sykurtegundum, trefjum og salti ásamt heilkorni. Upplýsingarnar skulu veittar ef neytandinn leitar eftir þeim. Ekki er gerð krafa um að fyrirtækið hafi frumkvæði að því að benda neytendum á að hægt sé að fá þessar upplýsingar hjá starfsfólkinu.

5. Gildistaka og viðurlög

5.1. Gildistaka og ákvæði til bráðabirgða

9. grein Þvingunarúrræði og viðurlög.

Um brot gegn reglugerð þessari fer samkvæmt 30. gr., 30. gr. a-e og 31. gr. laga nr. 93/1995 um matvæli, með síðari breytingum.

10. grein Lagastoð, gildistaka og brottfall reglugerða.

Reglugerð þessi er sett samkvæmt heimild í 18. gr. b og 31. gr. a laga nr. 93/1995 um matvæli, með síðari breytingum.

Við gildistöku reglugerðar þessarar fellur úr gildi reglugerð nr. 1190/2014 um notkun Skráargatsins við markaðssetningu matvæla.

Reglugerðin tekur þegar gildi.

Ákvæði til bráðabirgða.

Þrátt fyrir gildistöku þessarar reglugerðar er framleiðsla og merking matvæla í samræmi við ákvæði eldri reglugerðar nr. 999/2013 um notkun Skráargatsins við markaðssetningu matvæla áfram heimil til 1. september 2016.

Leyfilegt er að dreifa matvælum framleiddum og merktum í samræmi við reglugerð nr. 999/2013 þar til birgðir eru uppnar.

Reglugerð nr. 428/2015 um notkun Skráargatsins við markaðssetningu matvæla tók gildi 17. apríl 2015. Þrátt fyrir gildistöku reglugerðarinnar var framleiðsla og merking matvæla í samræmi við ákvæði eldri reglugerðar nr. 999/2013 um notkun Skráargatsins við markaðssetningu matvæla áfram heimil til 1. september 2016. Leyfilegt var að dreifa matvælum framleiddum og merktum í samræmi við reglugerð nr. 999/2013 þar til birgðir eru uppnar.

6. Rétt notkun Skráargatsins við merkingar

6.1. Fyrirtæki bera ábyrgð á rétttri merkingu og markaðssetningu

Fyrirtæki sem markaðssetur matvæli með skráargatsmerkingu ber ábyrgð á að notkun merkisins sé í samræmi við skráargatsreglugerðina og aðra löggjöf sem um merkinguna gilda. Almennar kröfur um merkingu og næringaryfirlýsingu koma fram í reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda. Notkun næringar- og heilsufullyrðinga fellur undir reglugerð nr. 406/2010 um gildistöku reglugerðar Evrópusambandsins nr. 1924/2006 um næringar- og heilsufullyrðingar er varða matvæli.

Hugtakið merking nær einnig til fullyrðinga við markaðssetningu og í auglýsingum t.d. í bæklingum, veggspjöldum bæði inni og fyrir utan verslanir ásamt auglýsingum í sjónvarpi.

Þetta þýðir að eingöngu er heimilt að nota Skráargatið við markaðssetningu og í auglýsingum ef heimilt er að nota Skráargatið á vöruna, samanber skráargatsreglugerðina.

6.2. Skráargatið á veggspjöldum, í hillumerkingum og á annan hátt

Almennt gildir að öll markaðssetning þar sem Skráargatið er notað skal vera skýr og má ekki vera villandi.

Fyrirtækjum er heimilt við markaðssetningu á vörum sínum að nota Skráargatið t.d. á veggspjöld, við hillumerkingar, í auglýsingum og sjónvarpsauglýsingum eða tilboðsblöðum. Á þennan hátt geta verslanir vakið athygli neytenda á framboði á skráargatsmerktum vörum.

Í þessum tilfellum skal Skráargatið koma fram á umbúðum þeirra vara sem markaðssetningin nær til. Þannig er ekki heimilt að nota skrárgatið í hillumerkingum ef varan í hillunni hefur ekki verið merkt sem slík frá framleiðandans hendi.

Fyrir matvælaflokka sem heimilt er að markaðssetja með Skráargatinu sem „tegunda auglýsing“, er ekki gerð krafa um að Skráargatið sé til staðar á umbúðum matvæla.

Framangreint á við um eftirfarandi matvælaflokka:

- Óunnið grænmeti, belgbaunir (nema jarðhnetur), kartöflur og aðra rótarávexti ásamt óunnum kryddjurtum (matvælaflokkur 1)
- Ávextir og ber (matvælaflokkur 2)
- Lagarafurðir og lifandi samlokur (matvælaflokkur 21)

Með „tegunda auglýsingu“ er átt við auglýsing sem nær til matvælaflokks en ekki til ákveðinnar vöru.

6.3. Staðsetning Skráargatsins inni í og utan við verslanir

Erfitt er að koma með leiðbeiningar um allar gerðir af markaðssetningu í verslunum og fyrir utan verslanir. Eftirfarandi tillögu má þó nota sem leiðavísi þegar sett eru upp skilti með skráargatsmerki í verslunum.

Öll notkun Skráargatsins við markaðssetningu verður að vera skýr og hún má ekki vera villandi eða blekkjandi fyrir neytendur.

Nota má þessar leiðbeiningar sem útgangspunkt en aðstæður geta verið mismunandi í verslunum sem gerir það að verkum að markaðssetning verður samt sem áður villandi. Því er mikilvægt að í hverri verslun sé íhugað og metið hvernig Skrárgatið skuli notað einmitt í þeirri verslun. Eftirlitsaðili metur í hverri verslun fyrir sig hvort markaðssetning sé skýr og ekki villandi fyrir neytandann.

Ekki er heimilt að merkja fyrirtæki, t.d. verslun, með Skráargatinu. Því er óheimilt að nota Skráargatið í markaðssetningu með merki fyrirtækis eða nafni þess, sem gæti fengið neytandann til að halda að fyrirtækið sé skráargatsmerkt.

Við inngang og á göngusvæði

Heimilt er að setja upp skilti með Skráargatinu við inngang eða á göngusvæðum. Á þann hátt er vakin athygli neytenda á að í þessari verslun sé hægt að kaupa skráargatsmerktar vörur.

Ef óskað er eftir að skrifa texta undir Skráargatið er hvatt til að textinn vekji athygli neytandans á að hafa augun opin fyrir skráargatsmerktum vörum.

Villandi væri ef í textanum sé því haldið fram eða gefið í skyn að allar vörur í hluta verslunarinnar eða í allri versluninni séu skráargatsmerktar, ef svo er ekki.

Í fiski- og grænmetisdeildum

Heimilt er að setja upp skilti með Skráargatinu (þar sem heimilt er að markaðssetja vörur með tegunda auglýsingu). Þetta gildir líka þó vörurnar í deildinni falli ekki allar undir heimild til notkunar Skráargatsins. Í slíkum tilfellum er þess krafist að ekki sé villt um fyrir neytandanum hvað varðar hvaða vörur sé heimilt að merkja með Skráargatinu og hverjar ekki. Þetta er t.d. hægt að tryggja með því að varan sjálf, hillukanturinn eða hillan sjálf þar sem viðkomandi vöru er komið fyrir séu merkt með Skráargatinu.

Í öðrum deildum

Mikil hætta er á að villt sé um fyrir neytendum ef skilti með Skráargatinu er komið fyrir í deildum eða á svæðum þar sem fáar eða engar vörur mætti merkja með Skráargatinu. Sem dæmi má nefna sælgætis- eða ísdeildir.

Matvælastofnun ræður verslunum frá því að nota Skráargatið við markaðssetningu í þessum deildum.

Markaðssetning í auglýsingum sem er dreift, á tilboðsskiltum o. fl.

Ef skráargatið en notað við markaðssetningu í auglýsingum í blöðum/bæklingum sem dreift er í hús eða dreift á svipaðan hátt, skulu vörurnar sem eru skráargatsmerktar vera allar á sama staði í blaðinu/bæklingunum til að varna því að neytandinn ruglist á því hvaða vörur eru skráargatsmerktar og hverjar ekki. Auk þess skulu þessar vörur vera til í versluninni og vera skráargatsmerktar.

Ekki er talið villandi að birta Skráargatið á tilboðsskilti fyrir utan verslun. Á skiltinu gæti t.d. staðið „Vertu vakandi fyrir skráargatsmerktum vörum þegar þú verslar“. Í hönnunarhandbókinni um Skráargatið er hægt að lesa meira um notkun Skráargatsins í markaðssetningu (www.noeglehullet.dk).

7. Næringaryfirlýsing

7.1. Næringaryfirlýsing á forpökkuðum matvælum

Ef notaðar eru næringar- eða heilsufullyrðingar við markaðssetningu matvæla skal næringaryfirlýsing koma fram á vörunni.

Skrárgatið skilgreinist sem næringarfullyrðing. Þar af leiðandi skal vera næringaryfirlýsing á öllum vörum sem merktar með Skráargatinu.

Ekki er þó krafist næringaryfirlýsingar fyrir eftirtalda matvælaflokka þar sem litið er svo á að skráargatsmerking þeirra sem tegunda auglýsingu:

- Óunnið grænmeti, belgbaunir (nema jarðhnetur), kartöflur og aðrir rótarávextir (matvælaflokkur 1)
- Ávextir og ber (matvælaflokkur 2)
- Lagarafurðir og lifandi samlokur (matvælaflokkur 21)

Með tegunda auglýsingu er átt við auglýsingu sem nær til matvælaflokks, en ekki til ákveðinnar vöru.

Vakin er athygli á, hvað grænmeti varðar, að tegunda auglýsing getur eingöngu átt við óunnið grænmeti. Skilgreiningu á ónunnum vörum er að finna í viðauka 1 við þessar leiðbeiningar. Ef unnið grænmeti t.d. ofnbakaðir rótarávextir eru merktir með Skráargatinu, þá skal næringaryfirlýsing einnig koma fram.

7.2. Hvernig á næringaryfirlýsing að vera?

Ákveðnar reglur gilda um merkingu næringargildis í reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda, einnig má finna leiðbeiningar um næringaryfirlýsingu á vef Matvælastofnunar

<https://www.mast.is/is/matvaelafyrirtaeki/merkingar/naeringargildi>

Samkvæmt reglugerðinni skulu yfirlýstu gildin, út frá hverju tilviki fyrir sig, vera meðalgildi á grundvelli:

- greiningar framleiðandans á matvælunum,
- útreiknings út frá þekktum gildum eða raunverulegum meðalgildum í innihaldsefnunum sem eru notuð
- útreiknings út frá almennt staðfestum og viðurkenndum gögnum.

„Meðalgildi“ er skilgreint í reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda viðauka I, á eftirfarandi hátt:

„Það gildi sem best sýnir magn næringarefnisins, sem tiltekin matvæli innihalda, með tilliti til frávika vegna árstíðabundins breytileika, neyslumynstra og annarra þátta sem geta valdið sveiflum á raungildinu“.

Næringaryfirlýsing er ýmist fengin út frá útreikningum á uppskrift fyrir vörurnar eða með greiningu á innihaldsefnum.

Það meðalgildi sem fram kemur má ekki vera villandi fyrir neytandann, sama hvaða aðferð er notuð til að finna gildin (greining eða útreikningar).

Eftirfarandi þættir skulu koma fram í næringaryfirlýsingunni: Orka (kJ/kkal) og magn fitu, mettaðra fitusýra, kolvetna, sykurtegunda, próteina og salts. Hugtakið „natríum“ má ekki nota í næringaryfirlýsingu.

Í næringaryfirlýsingu mega eftirfarandi þættir einnig koma fram: einómettaðar fitusýrur, fjölómettaðar fitusýrur, fjölalkóhól, sterkja, trefjar, vítamín og steinefni. Framleiðandinn getur ákveðið að bæta við einu eða fleirum af framangreindum þáttum allt eftir því hvað er raunhæft fyrir viðkomandi vöru, en þetta er ekki skylda. Ef framleiðandinn fullyrðir um einhvern af framangreindum þáttum t.d. ef á umbúðum kemur fram að bætt hafi verið vítamínum og steinefnum í vöruna þá er skylda að magn þeirra efna komi fram í næringaryfirlýsingu.

Í skráargatsreglugerðinni eru skilyrði um innihald af trefjum og heilkorni í sumum matvælaflokkum. Ekki er skylda að magn trefja komi fram í næringaryfirlýsingu. Þó er mælt með því að magn trefja koma fram á skráargatsmerktum vörum sem falla undir þá matvælaflokka þar sem eru skilyrði eru fyrir magn trefja eða heilkorn, t.d. matvælaflokk 8a) brauð og brauðblöndur.

Í næringaryfirlýsingu, samkvæmt reglugerð um upplýsingar um matvæli til neytenda skal telja næringarefnin upp í ákveðinni röð. Ef plássíð leyfir ekki að birta upplýsingar í töflu þar sem næringarefnunum er raðað upp í dálk, skal raða efnunum upp í línu. Upplýsingarnar skulu koma fram í eftirfarandi röð. Feitletruðu efnin er skylda að gefa upp, hin eru valfrjáls.

Næringargildi	í 100 g eða 100 ml
Orka	kJ/kkal
Fita	g
Þar af:	g
Mettuð	g
Einómettuð	g
Fjölómettuð	g
Kolvetni	g
Þar af:	g
Sykurtegundir	g
Fjölalkóhól	g
Sterkja	g
Trefjar	g
Prótein	g
Salt	g
Vítamín/steinefni	Einingar skv. viðauka XIII í reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda

7.3. Vikmörk

Gildin í næringaryfirlýsingunni skulu vera rétt. Óheimilt er að selja matvörur við aðstæður sem geta villt um fyrir neytendum, hvað varðar samsetningu og eiginleika varanna.

Magn næringarefna í matvælum getur verið breytilegt frá náttúrunnar hendi og auk þess geta framleiðsluferlið og aðrir þættir haft áhrif þar á. Það er því ekki mögulegt að gefa upp 100% rétt gildi.

Raunverulegt innihald má ekki víkja verulega frá því gildi sem gefið er upp, því þá er um villandi upplýsingar að ræða. Framkvæmdastjórn EB hefur tekið saman leiðbeiningar um vikmörk sem ætlaðar eru fyrir eftirlit yfirvalda með næringaryfirlýsingum⁶⁾.

Litið er á skilyrðin fyrir fitu, mettaðar fitusýrur, sykurtegundir, og salt í viðauka II við skráargatsreglugerðina, sem hámarksgildi og skilyrði fyrir trefjar sem lágmarksgildi. Þannig eru skilyrðin niðurnjörvuð með löggjöfinni.

Þetta þýðir að ekki má fara yfir gildin í viðaukanum, burtséð frá greiningaróvissu.

Dæmi:

Fram kemur í viðauka II í skráargatsreglugerðinni að jógúrt sem merkt er með Skráargatinu megi að hámarki innihalda 1,5 g af fitu í 100 g. Samkvæmt EB-leiðbeiningunum má niðurstaða þegar teknar eru prufur til greiningar á vörunni vegna eftirlits, sýna að mesta magn af fitu sé 1,5 g í 100 g + greiningaróvissa.

Alltaf skal þó meta það sem umfram er, áður en refsingum er beitt.

Í leiðbeiningum framkvæmdastjórnarinnar er að finna lista yfir ýmsa þætti sem skal meta og taka tillit til áður en refsingu er beitt. Þannig kemur fram í leiðbeiningunum að taka skuli tillit til t.d. um hvaða næringarefni er að ræða, hvort varan er einsleit eða ekki og hvort miklar sveiflur eru í magni næringarefna frá náttúrunnar hendi, sérstaklega ef um árstíðabundnar breytingar er að ræða. Þessi listi er þó ekki tæmandi.

8. Matvælaflokkar í viðauka II við reglugerðina

8.1. Matvælaflokkarnir

Hér er lýst skilyrðum sem hver matvælaflokkur þarf að uppfylla eins og fram kemur í viðauka II við reglugerðina.

Vörur eru settar undir þann flokk sem þær passa við miðað við lýsinguna í fremri dálki. Síðan er metið hvort þær uppfylli þau næringarfræðilegu skilyrði sem koma fram í seinni dálknum. Hér að neðan eru dæmi um vörur sem falla undir viðkomandi matvælaflokk og uppfylla þau skilyrði sem fram koma í viðaukanum og einnig aðra viðeigandi löggjöf. Einnig koma fram dæmi um vörur sem falla ekki undir viðkomandi matvælaflokk. Listinn er ekki tæmandi.

Matvælaflokkar 1-3: Grænmeti, ávextir, ber og hnetur

<p>1 Kartöflur, rótarávextir, belgbaunir (nema jarðhnetur) og annað grænmeti. Vörurnar mega vera unnar.</p> <p>Óunnar kryddjurtir falla einnig undir þennan flokk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - viðbætt fita hámark, 3 g/100 g - viðbætt fita má innihalda að hámarki 20% mettaðar fitusýrur - viðbættar sykurtegundir hámark 1 g/100 g - salt hámark 0,5 g/100 g
--	--

Matvörur í þessu flokki (nema kryddjurtirnar) mega vera unnar. Það er að segja að þær hafi farið í gegnum einhvern vinnsluferil, sem hefur valdið töluverðum breytingum á upphaflegu matvörunni. Þarna gæti t.d. verið um að ræða

hitun, reykingu, söltun, þroskun, þurrkun, marineringu, útdrátt eða þrýstimótun eða samsetningu þessara aðgerða, viðbætt bragð getur einnig verið þáttur í vinnslu t.d. með þurrkuðum kryddjurtum.

Hvað varðar kryddjurtir, eru það eingöngu óunnar kryddjurtir sem falla undir þennan flokk. Þó talað sé um óunnar kryddjurtir mega þær þó vera malaðar, afhýddar, kramdar, kældar, frystar, djúpfrystar eða þíddar. Í viðauka 1 við þessar leiðbeiningar er að finna skilgreiningu á ónunnum vörum.

Vakin er athygli á að skilyrði vegna viðbættrar fitu ná bæði til þeirra fitu sem bætt er við sem hráefni og þeirra fitu sem bætist við með tilreiðslu t.d. fita sem bætist við franskar kartöflur við djúpsteikingu.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Ferskt og frosið grænmeti.
- Niðursoðið, sultað, þurrkað og bakað grænmeti.
- Ferskar og frosnar kryddjurtir
- Þurrkaðar baunir
- Blansereðar (stutt, há hitun) ertur
- Afhýddar kartöflur og niðursneiddar kartöflur
- Ferskur og niðursoðinn maís
- Salatblöndur
- Frosnar wok-blöndur
- Blandað grænmeti (t.d. ratatouille)

Dæmi um matvörur, sem falla ekki undir þennan matvælaflokk:

- Þurrkaðar kryddjurtir
- Sveppir.

2 Ávextir og ber sem eru óunnin. Vörurnar mega þó vera hitameðhöndlaðar.

Matvæli í þessum flokki mega ekki vera unnin.

Þó talað sé um óunnar vörur mega ávextir og ber þó vera stykkjuð, hlutuð sundur, sneidd, hökkuð, möluð, afhýdd, brotin, kæld, fryst, djúpfryst eða þídd. Í viðauka 1 við þessar leiðbeiningar er að finna skilgreiningu á ónunnum vörum.

Vörurnar mega þó vera hitameðhöndlaðar t.d. að vera hitaðar upp að 100°C í eina mínútu eða annars slags hitun sem hefur sambærileg áhrif.

Ekki eru sett fram nein skilyrði fyrir þennan flokk. Sem þýðir að skv. b). lið 6. gr. reglugerðarinnar má ekki bæta við fitu, sykri eða salti.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Ferskir ávextir og ber.
- Ávextir og ber sem hafa verið hitameðhöndluð t.d hindber.
- Frosnar ávaxta- og berjablöndur.
- Ferskt ávaxtasalat.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Þurrkaðir ávextir og ber.
- Ávaxta- og berjasafar ásamt „smoothies“.
- Marmelaði.
- Fræ og kjarnar.
- Frostþurrkaðir ávextir og ber.

3 Hnetur og jarðhnetur sem eru óunnar.	- mettaðar fitusýrur hámark 10 g/100 g
Vörurnar geta þó verið hitameðhöndlaðar.	

Matvæli í þessum flokki mega ekki vera unnin. Þau mega þó vera hitameðhöndluð t.d. ristuð (án viðbættrar fitu). Ekki er heimilt að bæta við fitu, sykri eða salti í þennan flokk. Hnetur sem innihalda meira en 10 g/100 g af mettuðum fitusýrum frá náttúrunnar hendi falla ekki í þennan flokk.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Heilar eða malaðar hnetur og jarðhnetur.
- Þurrstaðar hnetur og jarðhnetur.
- Ósaltaðar/ósykraðar hnetur og jarðhnetur.
- Möndlumjöl.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Macadamia hnetur og brasilíuhnetur
- Saltaðar/sætar hnetur
- Wasabihnetur, chillihnetur og fleira
- Kókoshnetur
- Múskathnot
- Fræ og kjarnar

Matvælaflokkar 4-6: Mjöl, korn og hrísgrjón

4 Korn og mjöl af korntegundum, sem innihalda 100% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar. Klíð og kím falla einnig undir þennan flokk	- trefjar að minnsta kosti 6 g/100 g
---	--------------------------------------

Hér undir flokkast korn hvort sem um er að ræða heilt korn, brotið eða malað úr 100% heilkorni af hveiti, spelti, höfrum, maís, hirsu eða dúrru. Hér undir falla einnig klíð og kím. Soðin heil korn geta einnig fallið í þennan flokk, að því gefnu að trefjainnihaldið svari til þess trefjamagns sem krafist er fyrir þurra vöru. Fitu, sykri eða salti má ekki hafa verið bætt í vöruna.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Heilhveiti úr heilmöluðu hveitikorni og aðrar korntegundir úr heilmöluðum korni.
- Brotin eða heil korn.

- Hafragrjón.
- Maísmjöl.
- Hveitiklíð, hafrakíð og fleiri gerðir af klíði.
- Hveitikím, hafrakím og fleiri gerðir af kími.
- Kúskús og búlgur úr heilu korni.
- Bygggrjón.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Fræ og kjarnar.
- Poppkorn.
- Kínóa, amaranth og bókhveiti.

5 Hrísgrjón sem innihalda 100% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.	- trefjar að minnsta kosti 3 g/100 g
---	--------------------------------------

Hér undir falla hrísgrjón sem innihalda 100% heilt korn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar samanber skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hýðishrísgrjón – ósoðin, soðin eða forsoðin (parboiled).
- Rauð hrísgrjón – ósoðin, soðin eða forsoðin (parboiled).
- Hýðishrísgrjón
- Hrísmjöl.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hvít hrísgrjón
- Kínóa
- Amaranth.
- Fræ og kjarnar.

6 Morgunkorn og músli sem innihalda a.m.k. 55% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar. Fyrir glútenlaust morgunkorn og músli er skilyrði um að heilkorn sé a.m.k. 20% reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 8 g/100 g - sykurtegundir hámark 13 g/100 g - þar af viðbættar sykurtegundir hámark 9 g/100 g - trefjar að minnsta kosti 6 g/100 g - salt hámark 1 g/100 g
---	--

Hér undir falla morgunkorn og músli, sem innihalda a.m.k. 55% heilkorn. Auk þess glútenlaust morgunkorn og músli, sem innihalda a.m.k. 20% heilkorn, samanber skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Morgunkorn
- Morgunkorn með ávöxtum og berjum.
- Músli.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Orkustykki.
- Múslístykki.
- Grautur.

Matvælaflokkar 7-10: Grautar, brauð og pasta

<p>7 Grautar og grautarduft (tilreitt samkvæmt leiðbeiningum framleiðandans) sem inniheldur a.m.k. 55% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 4 g/100 g - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - trefjar að minnsta kosti 1 g/100 g - salt hámark 0,3 g/100 g <p>Skilyrðin gilda fyrir vöruna tilbúna til neyslu.</p>
---	---

Hér undir falla grautar og grautarduft, sem innihalda a.m.k. 55% heilkorn, samanber skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Skilyrðin gilda líka fyrir vörur sem eru tilbúnar til neyslu. Hvað varar grautarduft miðast skilyrðin við tilbúinn graut. Í merkingu vörunnar skulu því vera nægjanlega nákvæmar leiðbeiningar um tilreiðslu vörunnar.

Í næringaryfirlýsingu á grautardufti skulu koma fram upplýsingar bæði um tilbúna vöru og um vöruna í því formi sem hún er seld.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Grautur úr heilkorni.
- Hafragrautur.
- Grautur úr heilkorni með bókhveiti, kínóa eða annað.
- Bygggrjónagrautur.
- Hirsigrautur.
- Rúggrautur.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Vellingur úr heilkorni.
- Barnagrautur.
- Hrísgjónagrautur.

<p>8a) Brauð og brauðblöndur þar sem aðeins vökva og ef til vill geri er bætt í, og sem inniheldur a.m.k. 30% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p> <p>Vörur sem eru í flokki 8b) falla ekki undir þennan flokk.</p> <p>Fyrir glútenlaus brauð og brauðblöndur er skilyrði um heilkorn a.m.k. 10% reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 7 g/100 g - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - trefjar að minnsta kosti 5 g/100 g - salt hámark 1 g/100 g <p>Skilyrðin gilda fyrir vöruna tilbúna til neyslu.</p>
--	---

Hér undir falla brauð og brauðblöndur sem innihelda a.m.k. 30% heilkorn samanber skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Skilyrðin gilda fyrir vörur sem eru tilbúnar til neyslu. Hvað varðar brauðblöndur skulu skilyrðin uppfyllt í bökuðu brauði. Í merkingu vörunnar skulu því vera nægjanlega nákvæmar leiðbeiningar um tilreiðslu vörunnar.

Í næringaryfirlýsingu á brauðblöndum skal gefa upplýsingar bæði um tilbúna vöru og um vöruna í því formi sem hún er seld.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Brauð.
- Rúnnstykki.
- Brauð úr brauðblöndum.
- Pítsabotnar.
- Tortilla.
- Tertubotnar.
- Pítabrauð.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hrökkbrauð.
- Rúgbrauð og rúgsbrauðsblöndur.

<p>8b) Rúgbrauð og aðrar rúgvörur ásamt rúgbrauðsblöndum þar sem aðeins vökva og ef til vill geri er bætt í, sem inniheldur a.m.k. 35% af heilkorni reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p> <p>Í vörunum skal a.m.k. 30% af korninnihaldi vera rúgur.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 7 g/100 g - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - trefjar að minnsta kosti 6 g/100 g - salt hámark 1,2 g/100 g <p>Skilyrðin gilda fyrir vöruna tilbúna til neyslu.</p>
---	---

Hér undir falla brauð og brauðblöndur sem í er a.m.k. 30% rúgur sem inniheldur a.m.k. 35% heilkorn samanber skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Í þessum matvælaflokki er rúgur umfram þær vörur sem falla undir flokk 8a) og skilyrði fyrir innihald salts og trefja eru önnur en í flokki 8a).

Skilyrðin gilda fyrir vörur sem eru tilbúnar til neyslu. Hvað varðar brauðblöndur skulu skilyrðin uppfyllt í bökuðu brauði. Í merkingu vörunnar skulu því vera nægjanlega nákvæmar leiðbeiningar um tilreiðslu vörunnar.

Í næringaryfirlýsingu á brauðblöndum skal gefa upplýsingar bæði um tilbúna vöru og um vöruna í því formi sem hún er seld.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Rúgbrauð.
- Annað brauð þar sem rúgur er a.m.k 30% af korntegundunum.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Brauð sem inniheldur ekki rúg.
- Hrökkbrauð.

<p>9 Hrökkbrauð og bruður, sem innihalda a.m.k. 50% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p> <p>Fyrir glútenlaus hrökkbrauð og bruður er skilyrði um að heilkorn sé a.m.k. 15% reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 7 g/100 g - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - trefjar að minnsta kosti 6 g/100 g - salt hámark 1,3 g/100 g
--	---

Hér undir falla hrökkbrauð og bruður, sem innihalda að minnsta kosti 50% heilkorn, samanber skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hrökkbrauð bæði þykkt og þunnt.
- Bruður.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Smákökur
- Rískökur

<p>10 Pasta (án fyllingar) sem inniheldur a.m.k. 50% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p> <p>Engin skilyrði eru um heilkorn í glútenlausu pasta (án fyllingar).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - trefjar að minnsta kosti 6 g/100 g - salt hámark 0,1 g/100 g <p>Skilyrðin gilda fyrir þurrefnisinnihald vörunnar.</p>
---	--

Hér undir falla pastavörur sem innihalda að minnsta kosti 50% heilkorn, samanber skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Skilyrðin miðast við þurrefnisinnihald vörunnar

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Ferskt eða þurrkað pasta þar með talið þurrkað pasta sem gert er úr mjöli sem unnið er úr belgjurtum t.d. svartbaunum og mungbaunum.
- Glútenlaust pasta.
- Núðlur úr heilkorni.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Pasta með fyllingu t.d. ravioli, tortellini og fleiri.

Matvælaflokkar 11-15: Mjólk, sýrðar mjólkurvörur og jurtavalkostir

Á markaði eru margar laktósalausar mjólkurvörur. Þessar vörur geta fallið undir matvælaflokkana 11a), 12a), 13a), 14a) og 15a), ef þær flokkast sem mjólk eða ef þær alla undir skilgreiningu á öðrum matvælum í framangreindum matvælaflokkum t.d. sýrðar mjólkurvörur.

<p>11a) Mjólk og sýrðar mjólkurvörur sem ætlaðar eru til drykkjar. Vörurnar eru án viðbætts bragðs.</p> <p>Einnig tilsvarendi laktósalausar vörur og laktósalaus mjólk.</p>	<p>- fita hámark 0,7 g/100 g</p>
---	----------------------------------

Í flokkum 11 a) og 11 b) eru vörur ætlaðar til drykkjar. Þær eru ólíkar öðrum vörum í mjólkurflokknum að því leyti að í flokkum 12 og 13 eru vörur sem eru í föstu formi og í hópum 14 og 15 eru vörur sem eru notaðar á svipaðan hátt og rjómi.

Ekki má bæta vöru sem gefur bragð út í vörur í flokki 11.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Undanrenna
- Fjörmjólk
- Skyrdrykkur (hreinn, ekki viðbætt bragð)
- Jógurtdrykkur, fitusnauður (hreinn, ekki viðbætt bragð)
- Laktósalaus mjólk, fitusnauð

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Mjólkurvörur með viðbættu bragði t.d. með jarðaberjamjólk, kakómjólk
- Sýrðar mjólkurvörur með viðbættu bragði
- Jógurt sem er ekki drykkjarjógurt

<p>11b) Jurtavörur sem notaðar eru á sama hátt og vörur í flokki 11a).</p> <p>Vörurnar eru án viðbætts bragðs.</p>	<p>- fita hámark 1,5 g/100 g</p> <p>- mettaðar fitusýrur hámark 33% af fituinnihaldi</p> <p>- sykurttegundir hámark 5 g/100 g</p> <p>- salt hámark 0,1 g/100 g</p>
--	--

Undir flokk 11 b) falla jurtavörur sem notaðar eru á sama hátt og vörur í flokki 11 a). Því er eingöngu um að ræða vörur sem hægt er að drekka.

Andstætt við vörurnar í flokki 11 a) þá eru sett skilyrði um hámarks magn af sykurtegundum í jurtaförunum í flokki 11 b). Ekki má samt bæta í vörurnar öðrum eignum sem gefa bragð.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hris- hafra- soja- og möndludrykkir án viðbættis bragðs.
- Gerjaðir fljótandi hris- hafra- soja- og möndludrykkir án viðbættis bragðs.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hris- hafra- soja- og möndludrykkir með viðbættu bragði.
- Gerjaðir fljótandi hris- hafra- soja- og möndludrykkir án viðbættis bragðs.
- Ávaxtadrykkir, djús, nektar, saft og gosdrykkir
- Vatn á flöskum.
- Bjór.

<p>12a) Sýrðar mjólkurvörur sem ekki eru ætlaðar til drykkjar. Vörurnar eru án viðbættis bragðs.</p> <p>Einnig tilsvarendi laktósalausar vörur.</p>	<p>- fita hámark 1,5 g/100 g</p>
---	----------------------------------

Undir þennan flokk og flokk 13 a) falla sýrðar mjólkurvörur, sem eru ekki ætlaðar til drykkjar öfugt við þær vörur sem falla undir flokk 11 a). Ekki má bæta bragði við þessar vörur.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hrein jógurt.
- Hreint skyr.
- Laktósalaus hrein jógurt.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Sýrður rjómi.
- Vörur með viðbættu bragði.
- Drykkjarjógurt.

<p>12b) Jurtavörur sem notaðar eru á sama hátt og vörur í flokki 12a). Vörurnar eru án viðbættis bragðs.</p>	<p>- fita hámark 1,5 g/100 g</p> <p>- mettaðar fitusýrur hámark 33% af fituinnihaldi</p> <p>- sykurtegundir hámark 5 g/100 g</p> <p>- salt hámark 0,1 g/100 g</p>
--	---

Undir þennan flokk falla jurtaförunar sem notaðar eru á sama hátt og vörur í flokki 12a). Andstætt við vörur í flokki 11 a) eru þessar vörur ekki ætlaðar til drykkjar.

Andstætt við jurtaförunar í flokki 12 a) þá er sett skilyrði um hámarks magn af sykurtegundum í jurtaförunum í flokki 12 b). Ekki má samt bæta í vörurnar öðrum eignum sem gefa bragð.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Vörur gerðar úr soja, höfrum, hrísgrjónum o.s.frv. sem notaðar eru á sama hátt og vörur sem falla undir flokk 12 a).

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Jurtavörur sem falla undir flokkinn 11 b).
- Vörur sem falla undir flokkinn 12 a) sem eru með viðbættu bragði.

<p>13a) Sýrðar mjólkurvörur sem ekki eru ætlaðar til drykkjar. Vörurnar eru með viðbættu bragði.</p> <p>Einnig tilsvarendi laktósalausar vörur.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 1,5 g/100 g - viðbættar sykurtegundir hámark 4 g/100g
---	--

Undir þennan flokk falla sýrðar mjólkurvörur sem eru ekki ætlaðar til drykkjar. Andstætt við vörurnar í flokki 12 a) þá er hér um að ræða vörur sem bætt hefur verið í bragði.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Ávaxtajógurt og jógúrt með berjum.
- Bragðbætt jógurt, t.d. kaffijógúrt.
- Bragðbætt skyr, t.d. vanilluskyr
- Bragðbætt jógúrt án laktósa.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Sýrður rjómi.
- Ávaxtajógúrt með sætuefni.
- Drykkjarjógúrt.
- Skyrdrykkur.

<p>13b) Jurtavörur sem notaðar eru á sama hátt og vörur í flokki 13a). Vörurnar eru með viðbættu bragði. -</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 1,5 g/100 g - mettaðar fitusýrur hámark 33% af fituinnihaldi - sykurtegundir hámark 8 g/100 g - salt hámark 0,1 g/100 g
--	--

Undir þennan flokk falla jurtavörur sem notaðar eru á sama hátt og vörur í flokki 13 a). Andstætt við vörurnar í flokki 12 b) þá eru þessar vörur með viðbættu bragði og skilyrði fyrir sykur er hærra í þessum í þessum flokki. Vörur í þessu flokki eru ekki ætlaðar til drykkjar.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Vörur sem gerðar eru úr soja, höfrum, hrísgrjónum o.s.frv. og notkunarmöguleikar eru þeir sömu og vörur í matvælaflokki 13 a).

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Jurtavörur sem falla undir matvælaflokk 11 b).
- Vörur sem gerðar eru úr soja, höfrum, hrísgrjónum o.s.frv. og ekki hefur verið við bragði.

<p>14a) Vörur sem eru blanda af mjólk og rjóma og eru notaðar á sama hátt og rjómi og tilsvarendi sýrðar vörur. Vörurnar eru án viðbætts bragðs. Einnig tilsvarendi laktósalausar vörur.</p>	<p>- fita hámark 5 g/100 g</p>
--	--------------------------------

Vörur sem falla undir þennan flokk og flokk 14 b) eru hugsaðar til að nota við matargerð. Ekki má bæta bragði við þessar vörur.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Magrar vörur sem eru notaðar á sama hátt og sýrður rjómi.
- Magrar vörur sem eru notaðar á sama hátt og rjómi.
- Laktósalausar vörur sem eru tilsvarendi framangreindum vörum.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Niðursoðin mjólk.
- Kotasæla.
- Ferskostur.
- Bragðbættar vörur sem eru tilsvarendi framgreindum vörum.

<p>14b) Jurtavörur að hluta eða öllu leyti, notaðar á sama hátt og vörur í flokki 14a). Vörurnar eru án viðbætts bragðs.</p>	<p>- fita hámark 5 g/100 g - mettaðar fitusýrur hámark 33% af fituinnihaldi - sykurtegundir hámark 5 g/100 g - salt hámark 0,3 g/100 g</p>
--	--

Vörur sem falla undir þennan flokk og flokk 14a) eru hugsaðar til að nota við matargerð. Ekki má bæta bragði við þessar vörur.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Jurtavörur að hluta eða öllu leyti sem eru tilsvarendi vörum í flokki 14a).

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Tilsvarendi vörur og framangreindar vörur en með viðbættu bragði.
- Vörur úr soja, höfrum eða rís/hrísgrjónum sem eru ætlaðar til notkunar á sama hátt og vörur í flokki 12a).

<p>15a) Vörur sem eru blanda af mjólk og rjóma og eru notaðar á sama hátt og rjómi og tilsvarendi sýrðar vörur. Vöurnar eru með viðbættu bragði. Einnig tilsvarendi laktósalausar vörur</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 5 g/100 g - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - salt hámark 0,8 g/100 g
---	---

Vörur sem falla undir þennan flokk og flokk 15b) eru vörur með viðbættu bragði og eru ætlaðar til notkunar við matargerð.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Bragðbættar magrar vörur sem eru notaðar á sama hátt og sýrður rjómi.
- Bragðbættar magrar vörur sem eru notaðar á sama hátt og rjómi.
- Laktósalausar vörur sem eru tilsvarendi framangreindum vörum.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Bragðbættur ferskostur.
- Bragðbætt kotasæla.

<p>15b) Jurtavörur að hluta eða öllu leyti, notaðar á sama hátt og vörur í flokki 15a). Vöurnar eru með viðbættu bragði.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark, 5 g/100 g - mettaðar fitusýrur hámark, 33% af fituinnihaldi - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - salt hámark 0,8 g/100 g
--	---

Vörur sem falla undir þennan flokk og flokk 15a) eru vörur með viðbættu bragði og eru ætlaðar til notkunar við matargerð.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Jurtavörur að hluta eða öllu leyti sem eru tilsvarendi vörum í flokki 15a).

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Vörur úr soja, höfrum eða hrísgrjónum sem eru ætlaðar til notkunar á sama hátt og vörur í flokki 12a).

Matvælaflokkar 16-18: Ostar og jurtavalkostir

<p>16 Ostar, aðrir en ferskostar í flokki 18. Vöurnar geta verið með viðbættu bragði.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 17 g/100 g - salt hámark 1,6 g/100 g
---	---

Undir þennan flokk falla ostar þar á meðal fastir ostar.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Fastir ostar.
- Blámygluostur.
- Fetaostur.
- Smurostur.
- Lageraður mozzarella.
- Geitaostur
- Rifinn ostur.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Ferskostur.

<p>17 Jurtavörur að hluta eða öllu leyti, sem notaðar eru notaðar eru á sama hátt og vörur í flokki 16.</p> <p>Vörurnar geta verið með viðbættu bragði.</p>	<p>- Fita hámark 17 g/100 g</p> <p>- mettaðar fitusýrur hámark 20% af heildarfituinnihaldi</p> <p>- salt hámark 1,5 g/100 g</p>
---	---

Undir þennan flokk falla vörur sem eru álíka og ostar en mjólkurfitunni hefur verið skipt út fyrir jurtaolíu. Andstætt við vörurnar í matvælaflokki 16 þá er sett skilyrði um mettaðar fitusýrur.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Ostlíki (jurtavara að hluta eða öllu leyti).

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Tofu.

<p>18 Ferskostar og samsvarandi vörur.</p> <p>Vörurnar geta verið með viðbættu bragði.</p>	<p>- fita hámark 5 g/100 g</p> <p>- salt hámark 0,9 g/100g</p> <p>- viðbættar sykurtegundir hámark 1 g/100 g</p>
--	--

Undir þennan flokka falla ferskostar og álíka vörur. Með ferskosti er átt við ost sem hægt er að neyta strax án nokkurrar þroskunar eða lagringar.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Kotasæla.
- Smyrjanlegur ferskostur.
- Ferskur mozzarella.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Blámygluostur.
- Smurostar.

Matvælaflokkar 19-20: Fita, fitublöndur og olíur

19 Fita og fitublöndur. Vörurnar geta verið með viðbættu bragði.	<ul style="list-style-type: none"> - Fita hámark 80 g/100 g - mettaðar fitusýrur hámark 33% af fituinnihaldi - salt hámark 1,1 g/100 g
---	---

Undir þennan flokk fellur matarfita og fitublöndur, sem eru ekki fljótandi. Undir flokkinn falla vörur sem falla undir reglugerð EB nr. 1308/2013 um sameiginlegan markað fyrir landbúnaðarvörur og um sérstök ákvæði um ákveðnar landbúnaðarvörur, sbr. 78. grein og viðauka VII um smyrjanlega fitu og sambærilegar vörur. Sjá skilgreiningu í grein 2.2.3.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Smjörlíki, fast.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Olíur.
- Fljótandi smjörlíki.
- Salatsósúr.
- Majónes.

20 Olíur, fljótandi fita og fljótandi fitublöndur. Vörurnar geta verið með viðbættu bragði.	<ul style="list-style-type: none"> - mettaðar fitusýrur hámark 20% af fituinnihaldi - salt hámark 1 g/100 g
--	---

Í þessum flokki er eingöngu skilyrði um mettaðar fitusýrur, en ekki heildarmagn fitu (mettaðar og ómettaðar fitusýrur). Andstætt vörum sem falla undir flokk 19 eru skilyrðin hér hámark 20% af fituinnihaldi.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Repjuolía, ólívuolía, sólblómaolía, maísolía.
- Fljótandi smjörlíki.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Fast smjörlíki til steikinga og baksturs.
- Pálmaolía.
- Kókosfita.

Matvælaflokkar 21-22: Lagarafurðir og vörur úr lagarafurðum

21 Lagarafurðir og lifandi samlokur. Vörurnar mega vera tilreiddar.	
--	--

Í flokk 21 falla lagarafurðir (saltvatns- og ferskvatns dýr) og lifandi samlokur (t.d. kræklingar). Dýrin geta verið hvort sem er villt eða ræktuð. Allir ætir hlutir, hlutar og vörur úr framangreindu falla hér undir.

Vörurnar mega vera tilreiddar. Samkvæmt skilgreiningu á tilreiðingu á þessum vörum (sjá grein 2.2.2.) er átt við að vörurnar geta verið hreinsaðar, hausaðar, sundurskornar, flakaðar og hakkaðar. Vörur sem falla undir flokk 22 mega ekki vera forunnar.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Nýr fiskur.
- Laxaflök, þorskhakkar.
- Hakkaður fiskur.
- Hrogn.
- Fisklifur.
- Lifandi kræklingar
- Skeldýr s.s. rækjur og fleira.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Reyktur, grafinn eða saltaður fiskur.
- Fiskur í raspi.
- Niðursoðnar rækjur eða soðnar rækjur
- Harðfiskur.
- Saltfiskur.

22 Vörur sem eru framleiddar úr a.m.k. 50% lagarafurðum.

Vörurnar geta innihaldið sósu eða lög.

Hundraðshlutinn og skilyrðin eiga við þann hluta vörunnar sem er ætlaður til neyslu.

Vörurnar geta verið brauðhúðaðar, en tilreiðslan sem er gefin upp má ekki bæta fitu við vöruna.

Vörur sem falla undir 22 flokk mega vera forunnar t.d. hitaðar, reyktar, saltaðar, gerjaðar, þurrkaðar eða marineraðar.

Vörurnar mega vera í raspi. Samkvæmt leiðbeiningum um tilreiðslu sem gefnar eru upp á pakkanum má ekki gera ráð fyrir að við tilreiðsluna sé fitu bætt við vöruna.

Mismunandi skilyrði fyrir saltinnihald skilur á milli undirflokkanna undir flokk 22. Skilyrði fyrir magn annarrar fitu, fiskifitu og sykurtegundir eru þau sömu í flokkunum 22a)-22d). Flokkur 22a) er aðalflokkur fyrir lagarafurðir. Gerð er krafa um að allar vörur sem falla undir flokk 22 séu framleiddar úr a.m.k. 50% lagarafurðum.

22a) Vörur úr lagarafurðum og sem falla ekki undir flokka 22 b-d.

- fita önnur en fiskfita hámark 10 g/100 g
- sykurtegundir hámark 5 g/100 g
- salt hámark 1,5 g/100 g

Flokkur 22a) er almennur flokkur fyrir lagarafurðir.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Fiskbollur.
- Fiskgratín.
- Fiskur í raspi.
- Þorskahrogn (í dós).
- Nætursaltaður fiskur.
- Laxakæfa (pate)
- Fiski- og skeldýrasalöt.
- Makrill í tómatsósu.
- Sardínur í dós.
- Túnfiskur í vatni í dós.
- Niðursoðnar rækjur.
- Soðnar rækjur.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Túnfiskur í olíu í dós (olían í vörunni gerir það að verkum að ekki er hægt að uppfylla skilyrði fyrir magn af fitu).

22b) Sneiddar áleggsvörur	<ul style="list-style-type: none"> - fita önnur en fiskfita hámark 10 g/100 g - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - salt 2,5 g/100 g
---------------------------	---

Vörur í flokki 22b) er ætlaðar sem álegg og eru því í sneiðum. Við framleiðslu þeirra má hakka eða skera háefnið og bæta við t.d. matarlími, kryddi, grænmeti eða öðrum hráefnum.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Lax í sneiðum ætlaður sem álegg.
- Sneiddar áleggsvörur sem eru ekki reyktar eða grafnar.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Heil flök, skorin í sneiðar, af reyktum lax, urriða eða sambærilegum vörum.
- Heitreykt fisklagmeti sem er ekki í sneiðum.
- Kaldreykt fisklagmeti sem er ekki í sneiðum.
- Makrill í tóm, kaviar og aðrar áleggsvörur sem eru ekki í sneiðum.

22c) Reyktur eða grafinn fiskur.	<ul style="list-style-type: none"> - fita önnur en fiskfita hámark 10 g/100 g - sykurttegundir hámark 5 g/100 g - salt hámark 3 g/100 g
----------------------------------	--

Vörurnar í þessum flokki skulu innihalda reyktan eða grafinn fisk. Vörurnar geta verið í heilum stykkjum, eða skorin í sneiðar. Í þessum flokki er eingöngu fiskur ekki aðrar lagarvörur.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Reyktur lax.
- Grafinn lax.

- Heitreyktur makrill.
- Kaldreyktur makrill.
- Heitreykt fiskiflak.
- Kaldreykt fiskiflak.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Fiskur sem er hvorki reyktur né grafinn.
- Skeldýr.

22d) Kavíar og annað fisklagmeti.	<ul style="list-style-type: none"> - fita önnur en fiskfita hámark 10 g/100 g - sykurtegundir hámark 5 g/100 g - salt, hámark 3 g/100 g
-----------------------------------	--

Undir þennan flokk fellur kavíar og annað fisklagmeti. Áleggsvörur geta einnig fallið hér undir.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Kavíar.
- Marineraður fiskur.
- Ansjósur í krukku.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Niðursoðinn fiskur s.s. makrill í tómat og túnfiskur í dós.
- Niðurlagðar lagarvörur sem flokkast ekki sem fiskur s.s. skeldýr.

Matvælaflokkar 23-24: Kjöt, unnar kjötvörur og kjötafurðir

23 Kjöt sem er óunnið.	- fita hámark 10 g/100 g
------------------------	--------------------------

Undir þennan flokk falla nokkrar tegundir af kjötvörum sem eru ekki unnar.

Samkvæmt skilgreiningu á óunni vöru má varan vera stykkjuð, hlutuð sundur, sneidd, úrbeinuð, hökkuð, flegin, mulin, skorin, hreinsuð, snyrt, afhýdd, möluð, kæld, fryst, djúpfryst eða pídd. Bent er á skilgreiningu á kjöti og óunnum vörum í grein 2.2.1. og viðauka 1 við þessar leiðbeiningar.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hráar lundir af lömbum, svínunum, nautum, kjúklingum og öðrum alifuglum, villibráð o.s.frv.
- Hráar steikur af lömbum, svínunum, nautum, kjúklingum og öðrum alifuglum, villibráð o.s.frv.
- Hráar kótelettur/kambur af lömbum, svínunum, nautum, kjúklingum og öðrum alifuglum, villibráð o.s.frv.
- Hrá lifur og annar innmatur úr lömbum, svínunum, nautum, kjúklingum og öðrum alifuglum, villibráð o.s.frv.
- Hrátt kjöthakk úr lömbum, svínunum, nautum, kjúklingum og öðrum alifuglum, villibráð o.s.frv.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Vörur sem eru marineraðar eða vökva bætt við.
- Kjöt þar sem fita er meiri en 10%.
- Steikt/soðið kjöt.

24a) Vörur sem eru framleiddar úr að minnsta kosti 50% kjöti.

Skilyrði fyrir lifrarkæfu í flokki 24b) er að minnsta kosti 35% kjöt. Fyrir vörur sem 10% af kjöti hefur verið skipt út fyrir jurtahráefni með háu próteininnihaldi, er krafa um 40% kjötinnihald.

Vörurnar mega innihalda sósu eða lög.

Hundraðshlutinn og skilyrðin gilda fyrir þann hluta vörunnar sem er ætlaður til neyslu.

Vörurnar geta verið brauðhúðaðar

, en tilreiðsla sem er gefin upp má ekki bæta fitu við vöruna.

Vörurnar geta verið brauðhúðaðar, sprautusaltaðar, marineraðar og kryddaðar. Með marineringu er átt við að leggja kjötið í vökva sem gefur bragð með þeim tilgangi að auk bragð vörunnar eða gera kjötið meyrara.

Sjá skilgreiningu á kjöti í grein 2.2.1. og viðauka við þessar leiðbeiningar.

Vakin er athygli á að það eru sérstök skilyrði um saltmagn í sprautusöltuðum vörum þar sem ekki er bara stráð salti eða öðrum kryddum á yfirborðið. Vörur sem eru tromlusaltaðar falla aftur á móti undir flokkinn með skilyrði fyrir saltmagni að hámark 1,0 g/100 g. Um vörur sem eru bæði saltaðar á yfirborði og sprautusaltaðar gilda sömu skilyrði og fyrir yfirborðssöltun þ.e. salt hámark 1,0 g/100 g.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Hrá marinerað filet og steikur meðal annars af lömbum, svínunum, nautum og kjúklingum t.d. barbecuemarinerað kjúklingafilet.
- Hrá krydduð filet, steikur og skinka meðal annars af lömbum, svínunum, nautum og kjúklingum t.d. piparbuff.
- Hrá sprautusöltuð filet og steikur meðal annars af lömbum, svínunum, nautum og kjúklingum t.d. sprautusaltað kjúklingafilet (vakinn er athygli á að það eru sérstök skilyrði fyrir salt í þessum vörum þ.e. hámark 0,5 g/100 g).

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Steiktar/soðnar vörur t.d. af lömbum, svínunum, nautum og kjúklingum.
- Hakkað kjöt úr af lömbum, svínunum, nautum og kjúklingum.

<p>24b) Hráar vörur eða vörur úr hökkuðu kjöti, tilbúnar til neyslu, þar sem hakkaða kjötið er meirihluti af heildarkjötagninu.</p> <p>- Fyrir pylsur</p> <p>- Fyrir áleggspylsur</p> <p>- Fyrir „karbonadedeig“ (kjöthakk með viðbættu salti og vatni).</p>	<p>- fita hámark 10 g/100 g</p> <p>- sykurtegundir hámark 3 g/100 g</p> <p>- salt hámark 1,7 g/100 g</p> <p>- salt hámark 2 g/100 g</p> <p>- salt hámark 2,2 g/100 g</p> <p>- salt hámark 1 g/100 g</p>
--	---

Vörurnar geta verið hráar, loftþurrkaðar, gerjaðar, steiktar eða soðnar og fleira.

Hakkað kjöt skal vera meirihluti af heildarkjötagninu. Ef í vörunni er bæði hakkað kjöt og heil kjötstycki og/eða kjötteningar þá skal magn hakkaða kjötsins vera meira en 50% af heildarkjötagninu.

Vörurnar geta verið framleiddar úr að minnsta kosti 50% af kjöti af nautgripum, hestum, svínunum, sauðfé, geitum, alifuglum og villibráð eða úr að minnsta kosti 40% kjöti og 10% jurtahráefni með háu próteininnihaldi t.d. sojaprótein, prótein úr ertum, baunum eða linsum og fleira. Hundraðshlutinn gildir fyrir þann hluta vörunnar sem er ætlaður til neyslu.

Sjá skilgreiningu á kjöti í grein 2.2.1. og viðauka 1 við þessar leiðbeiningar.

Vakin er athygli á að sett er skilyrði um að í lifrarkæfu sé að minnsta kosti 35% kjöt. Heimilt er að nota kartöflur og grænmeti við framleiðslu á lifrarkæfu.

Vörurnar mega innihalda sósu eða lög. Í þeim tilfellum þar sem ekki er gert ráð fyrir að sósan eða lögurinn séu til neyslu, þarf ekki að reikna þau með til að uppfylla skilyrði um að minnsta kosti 50% af heildarþyngd sé kjöt eða 40% ef um er að ræða vörur með 10% jurtahárefni með háu próteininnihaldi.

Mikilvægt er að gera sér grein fyrir að í flokknum eru fjórar mismunandi vöruhegundir og sérstök skilyrði eru um hámark af salti fyrir hverja tegund fyrir sig. Önnur skilyrði þ.e. um fitu og sykurttegundir eru þau sömu fyrir allar fjórar vöruhegundirnar. Skilyrði um salt að hámarki 1,7 g/100 g gildir um þær vörur í þessum flokki sem eru ekki pylsur, áleggspylsur né „karbonadedeig“.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Lifrarkæfa og aðrar kæfur og pate.
- Kjötbollur.
- Kjöthleifur
- Karbonade og svipaðar vörur.
- Hrá og soðin medisterpylsa.
- Blóðmör.
- Svikinn héri.
- Vínarpylsur, kjúklingapylsur og fleiri pylsur. (hámark salt 2 g/100 g)
- Kjötpylsur, reykt medisterpylsa, malakoff og hliðstæðar vörur (hámark salt 2,2 g/100 g).
- Hakkað kjöt með viðbættu salti og vatni (hámark salt 1 g/100 g)

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Áleggsvörur úr heilum kjötstykkjum t.d hangikjöt, hamborgarahryggur og skinka.

<p>24c) Vörur, tilbúnar til neyslu eða reyktar, þar sem meirihluti af heildarkjötagninu vörunnar er úr heilum kjötstykkjum eða niðurskorinu kjöti. Vörurnar tilheyrja ekki undirflokki 24b).</p>	<p>- fita hámark 10 g/100 g - sykurttegundir hámark 3 g/100 g - salt hámark 2 g/100 g</p>
<p>- Fyrir áleggsvörur</p>	<p>- salt hámark 2,5 g/100 g</p>

Vörurnar geta verið reyktar, soðnar eða steiktar.

Meirihluti af heildarkjötagninu vörunnar skal vera úr heilum kjötstykkjum eða niðurskorinu kjöti. Ef kjötið í vörunni er heil kjötstycki og/eða niðurskorið kjöt ásamt hökkuðu kjöti skal magn kjötstykkja og/eða niðurskorins kjöts vera meira en 50% af heildarkjötagninu.

Vörurnar geta verið framleiddar úr að minnsta kosti 50% af kjöti af nautgripum, hestum, svínunum, sauðfé, geitum,

alifuglum og villbráð eða úr að minnsta kosti 40% kjöt og 10% jurtahráefni með háu próteininnihaldi t.d. sojaprótein, prótein úr ertum, baunum eða linsum og fleira. Hundraðshlutinn gildir fyrir þann hluta vörunnar sem er ætlaður til neyslu.

Sjá skilgreiningu á kjöti í grein 2.2.1. og viðauka 1 við þessar leiðbeiningar.

Vörunnar mega innihalda sósu eða lög. Í þeim tilfellum þar sem ekki er gert ráð fyrir að sósan eða lögurinn séu til neyslu, þarf ekki að reikna þau með til að uppfylla skilyrði um að minnsta kosti 50% af heildarþyngd sé kjöt eða 40% ef um er að ræða vörur með 10% jurtahráefni með háu próteininnihaldi.

Mikilvægt er að gera sér grein fyrir að í floknum eru tvær mismunandi vörutegundir og sérstök skilyrði eru um hámark af salti fyrir hvora tegund fyrir sig. Önnur skilyrði þ.e. um fitu og sykurtegundir eru þau sömu fyrir báðar vörutegundirnar. Skilyrði um salt að hámark 2,0 g/100 g gildir um þær vörur í þessum flokki sem eru ekki áleggsvörur.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Skinkusteik.
- Hamborgarahryggur soðinn og reyktur.
- Heilsteikt roastbeef.
- Steiktur svínabógur.
- Reykt mörbrad.
- Reykt file.
- Reykt og/eða soðin skinka.
- Álegg úr heilum kjötstykjum/niðurskornu kjöti t.d. hamborgarahryggur, skinka, reykt file og sambærilegar vörur (salt hámark 2,5 g/100 g)
- Mógur áleggssalöt

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Áleggspylsur sem falla undir flokk 24b) t.d. kjötpylsa.

Matvælaflokkur 25: Jurtavörur

<p>25 Vörur sem innihalda a.m.k. 60% jurtahráefni. Vörunnar mega þó ekki innihalda kjöt- eða fiskafurðir.</p> <p>Vörunnar mega innihalda sósu eða lög. Hundraðshlutinn og skilyrðin gilda um þann hluta vörunnar sem er ætlaður til neyslu.</p> <p>Vörunnar geta verið brauðhúðaðar, en tilreiðslan sem er gefin upp má ekki bæta fitu við vöruna.</p>	<p>- Fita hámark 10 g/100 g</p> <p>- mettaðar fitusýrur hámark 33% af fituinnihaldi</p> <p>- viðbættar sykurtegundir hámark 3 g/100 g</p> <p>- salt hámark 1 g/100 g</p>
--	--

Vörunnar í þessum flokki eru jurtavörur sem eru notaðar eins og fisk- og kjötvörur (flokkar 22 og 24). Vörunnar mega líka innihalda t.d. mjólkurvörur og egg, en skulu þó innihalda að minnsta kosti 60% jurtahráefni. Sjá skilgreiningar á jurtavörum í viðauka 21 við þessar leiðbeiningar.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Tofu
- Pylsur úr t.d. quorn kjötlíki og soja.
- Jurtakæfur.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Ratatouille.

Matvælaflokkar 26-31: Tilbúnir réttir, samlokur, súpur o.fl.

Undir flokk 26 falla tilbúnir réttir sem ætlað að vera heil máltíð sem byggð er á diskamódelinu. Diskamódelið samanstendur af þremur þáttum: próteinum (t.d. kjöt, fiskur eða belgbaunir), kolvetnum (t.d. kartöflur, pasta eða kúskús) og grænmeti og ávöxtum og/eða berjum. Í jurtaréttum geta belgbaunirnar uppfyllt próteinþáttinn ef þær eru ekki taldar til grænmetisins.

Í flokkum 27-29 er gerð krafa um að minnsta kosti tvö hráefni þar sem annað þeirra er grænmeti/ávextir/ber sem er annað hvort hægt að neyta eins og sér eða sem hluta af máltíð (t.d. pítsa ein og sér eða pítsa með salati).

Flokkur 30 er jurtaafbrigði af flokki 29.

Í flokki 31 eru tilbúnir réttir, sem uppfylla ekki kröfur um samsetningu máltíðar með próteinum, kolvetnum og grænmeti, ávöxtum og/eða berjum, en sem má líta á sem meðlæti eða sem millimáltíð.

Ef varan inniheldur meira en einn skammt skal hver skammtur uppfylla kröfur sem gerðar eru í viðkomandi flokki. Á pakkingu skal gefa upp fjölda skammta. Skilyrði sem gerð eru fyrir flokkana skulu einnig vera uppfyllt þegar rétturinn heftur verið tilreiddur samkvæmt þeim leiðbeiningum sem fram koma á pakkanum.

Það er heildar rétturinn sem heimilt er að merkja með skráargatinu en ekki einstaka hráefni sem í honum eru.

<p>26 Tilbúnir réttir sem er ætla að vera heil máltíð með próteinum, kolvetnum og grænmeti, ávöxtum eða berjum og sem ekki falla undir flokka 27, 28, 29, 30 eða 31.</p> <p>Rétturinn skal innihalda:</p> <p>-400-750 kkal (1670-3140 KJ) í uppgefnum skammti og</p> <p>-að minnsta kosti 28 g af grænmeti (kartöflur ekki meðtaldar), belgbaunum (jarðhnetur ekki meðtaldar), rótarávöxtum, eða ávöxtum og berjum í 100 g af vörur.</p> <p>Þegar rétturinn inniheldur kornhluta skal hann uppfylla skilyrði sem gerð eru um heilkorn í viðeigandi matvælaflokki. Þegar glútenlaust pasta er notað, gildir krafan um trefjar skv. flokki 10.</p>	<p>-fita hámark 33% af orkuinnihaldi, ef varan inniheldur fisk með fituinnhald yfir 10%, má að hámarki 40% orkuinnihaldsins í vörunni koma úr fitu.</p> <p>-mettaðar fitusýrur hámark 10% af orkuinnihaldi</p> <p>-viðbættar sykurtegundir hámark 3 g/100 g</p> <p>-salt hámark 0,8 g/100 g, þó hámark 3,5 g salt alls í skammti.</p>
--	---

Ef rétturinn inniheldur kornhluta t.d. pasta þá skal pastað uppfylla skilyrði um heilkorn sem gildir fyrir pasta í flokki 10, þ.e. pastað skal innihalda a.m.k. 50% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Pasta bolognese með grænmeti.
- Kjötbollur með kartöflumús, grænmeti og sósu.
- Fyllt pasta (t.d. ravioli) með rækjum og grænmeti.
- Fylltar pönnukökur með t.d. hrísgrjónum, grænmeti og kjöti.
- Fiskigratín með kartöflumús, grænmeti og sósu.
- Kjúklingabringa í sósu með hýðishrísgrjónum og grænmeti.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Smurt brauð.
- Bökur, pítsur og hálfmánar.
- Súpur
- Pönnukökur með sultu.

<p>27 Bökur, pítsur og hálfmánar (ekki sem eftirrættir) að uppistöðu úr korni og sem innihalda:</p> <p>- að minnsta kosti 250 kkal (1050 kJ) í uppgefnum skammti og</p> <p>- að minnsta kosti 28 g af grænmeti (kartöflur ekki meðtaldar), belgbaunum (jarðhnetur ekki meðtaldar), rótarávöxtum eða ávöxtum og berjum í 100 g af vöru.</p> <p>Kornhlutinn skal innihalda a.m.k. 30% heilkorn reiknað frá þurrefnisinnihaldi vörunnar. Þegar glútenlaust korn er notað, gildir skilyrði um að heilkorn sé a.m.k. 10% reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p>	<p>- Fita hámark 33% af orkuinnihaldi, ef varan inniheldur fisk með fituinnihald yfir 10%, má að hámarki 40% orkuinnihaldsins í vörunni koma úr fitu.</p> <p>- Mettaðar fitusýrur hámark 10% af orkuinnihaldi.</p> <p>- viðbættar sykurtegundir hámark 3 g/100 g</p> <p>- salt hámark 1 g/100 g</p>
--	---

Kornhluti varanna í þessum flokki t.d. pítsabotninn eða tertudeigið skulu innihalda a.m.k. 30% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar, sem er sambærilegt og skilyrði í matvælaflokki 8a). Sjá skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Baka með skinku, spergilkáli og osti.
- Kjöt og grænmetishálfmánar.
- Pítsa úr heilkorni með grænmeti.
- Vorrúllur.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Pönnukökur.
- Tertubotnar.
- Tertur sem eftirrættir.
- Pítabrauð og vefjur.

<p>28 Samlokur, smurt brauð, vefjur og svipaðar vörur, að uppistöðu úr korni og sem innihalda:</p> <p>- að minnsta kosti 150 kkal (630 kJ) í uppgefnum skammti og</p> <p>- að minnsta kosti 25 g af grænmeti (kartöflur ekki meðtaldar), belgbaunum (jarðhnetur ekki meðtaldar), rótarávöxtum, eða ávöxtum og berjum í 100 g af vöru.</p>	<p>- fita hámark 33% af orkuinnihaldi, ef varan inniheldur fisk með fituinnihald yfir 10%, má að hámarki 40% orkuinnihaldsins í vörunni koma úr fitu.</p> <p>- mettaðar fitusýrur hámark 10% af orkuinnihaldi.</p> <p>- viðbættar sykurtegundir hámark 3 g/100 g</p> <p>- salt hámark 0,9 g/100 g.</p>
--	--

<p>Kornhlutinn skal innihalda a.m.k. 30% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi kornhlutans. Þegar glútenlaust korn er notað, gildir skilyrði um að heilkorn sé a.m.k. 10% reiknað út frá þurrefnisinnihaldi vörunnar.</p>	
--	--

Kornhlutinn af vörum í þessum flokki t.d. samlokubrauð skal innihalda a.m.k. 30% heilkorn reiknað úr frá þurrefnisinnihaldi kornhlutans, sem er sambærilegt við skilyrði í matvælaflokki 8a). Sjá skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Pítabrauð/vefjur með fiski eða kjöti og grænmeti.
- Pítabrauð með grænmeti.
- Langloka með fiski eða kjöti og grænmeti.
- Langloka með grænmeti.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Pítabrauð/vefjur með kjöti eða fiski án grænmetis.
- Langlokur með kjöti eða fiski án grænmetis.
- Vöflur.

<p>29 Súpur með fiski eða kjöti (tilbúnar vörur og vörur eftir tilreiðslu í samræmi við leiðbeiningar framleiðanda) sem innihalda:</p> <p>- að minnsta kosti 100 kkal (420 kJ) í uppgefnum skammti og</p> <p>- að minnsta kosti 28 g af grænmeti (kartöflur ekki meðtaldar), belgbaunum (jarðhnetur ekki meðtaldar), rótarávöxtum, eða ávöxtum og berjum í 100 g af súpu.</p> <p>Þegar rétturinn inniheldur kornhluta skal hann uppfylla skilyrði um heilkorn í viðeigandi matvælaflokki. Þegar glútenlaust pasta er notað, gildir krafan um trefjar skv. flokki 10.</p>	<p>- fita hámark 33% af orkuinnihaldi, ef varan inniheldur fisk með fituinnihald yfir 10%, má að hámarki 40% orkuinnihaldsins í vörunni koma úr fitu.</p> <p>- viðbættar sykurtegundir hámark 3 g/100 g</p> <p>- salt hámark 0,8 g/100 g, þó hámark 2,5 g salt alls í skammti.</p>
---	--

Undir þennan flokk falla súpur með kjöti eða fiski.

Ef rétturinn inniheldur kornhluta, t.d. brauðteninga, skulu þeir uppfylla skilyrði um heilkorn í matvælaflokk 8. Ef varan inniheldur hrísgrjón skulu það vera hýðishrísgrjón samanber matvælaflokk 5. Sjá skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Tilbúnaðar súpur með kjöti.
- Frosnar súpur t.d. fiskisúpa.
- Pakkasúpa með grænmeti, sem tilreidd er í samræmi við leiðbeiningar framleiðanda.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Pottréttir.
- Sósar.

<p>30 Grænmetissúpur án fisks eða kjöts (tilbúnaðar vörur og vörur eftir tilreiðslu í samræmi við leiðbeiningar framleiðanda) sem innihalda:</p> <p>- að minnsta kosti 100 kkal (420 kJ) í uppgefnum skammti og</p> <p>- að minnsta kosti 50 g af grænmeti (kartöflur ekki meðtaldar), belgbaunum (jarðhnetur ekki meðtaldar), rótarávöxtum, eða ávöxtum og berjum í 100 g af súpu.</p> <p>Þegar rétturinn inniheldur kornhluta skal hann uppfylla skilyrði um heilkorn í viðeigandi matvælaflokk. Þegar glútenlaust pasta er notað, gildir krafan um trefjar skv. flokki 10.</p>	<p>- fita hámark 33% af orkuinnihaldi</p> <p>- viðbættar sykurtegundir hámark 3 g/100 g</p> <p>- salt hámark 0,8 g/100 g,</p> <p>þó hámark 2,5 g salt alls í skammti.</p>
--	---

Undir þennan flokk falla jurtaföruvörur sem notaðar eru á svipaðan hátt og vörum sem falla undir matvælaflokk 29.

Ef rétturinn inniheldur kornhluta, t.d. brauðteninga, skulu þeir uppfylla skilyrði um heilkorn í matvælaflokk 8. Ef varan inniheldur hrísgrjón skulu það vera hýðishrísgrjón samanber matvælaflokk 5. Sjá skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Tilbúnaðar grænmetissúpur t.d. tómatsúpa.
- Frosnar grænmetissúpur.
- Pakkasúpa með grænmeti, sem tilreidd er í samræmi við leiðbeiningar framleiðanda.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Sósar.
- Pottréttir.

<p>31 Tilbúinir réttir sem ekki eru ætlaðir sem heil máltíð, og falla ekki undir flokka 26, 27, 28, 29 eða 30.</p> <p>Rétturinn skal innihalda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - að minnsta kosti 100 kkal (420 kJ) í uppgefnum skammti og - að minnsta kosti 50 g af grænmeti (kartöflur ekki meðtaldar), belgbaunum (jarðhnetur ekki meðtaldar), rótarávöxtum, eða ávöxtum og berjum í 100 g af vöru. <p>Þegar rétturinn inniheldur kornhluta skal hann uppfylla skilyrði um heilkorn í viðeigandi matvælaflokki. Þegar glútenlaust pasta er notað, gildir krafan um trefjar skv. flokki 10.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -fita hámark 33% af orkuinnihaldi, ef varan inniheldur fisk með fituinnihald yfir 10%, má að hámarki 40% orkuinnihaldsins í vörunni koma úr fitu. - mettaðar fitusýrur hámark 10% af orkuinnihaldi. - viðbættar sykurtegundir hámark 3 g/100 g - salt hámark, 0,8 g/100 g, þó hámark 2,5 g salt alls í skammti.
--	---

Tilbúnu réttirnir í þessum flokki eru ekki ætlaðir sem heil máltíð (samanber flokk 26). Undir þennan flokk falla grænmetisréttir, réttir með grænmeti og kjöti, fiski eða jurtaþróteinum, eða réttir með grænmeti og kornhluta.

Ef tilbúni rétturinn inniheldur kornhluta, t.d. pasta, skal sá hluti uppfylla skilyrði um heilkorn fyrir pasta í flokki 10. Það er að segja, pastað skal innihalda a.m.k. 50% heilkorn reiknað út frá þurrefnisinnihaldi. Sjá skilgreiningu á heilkorni í grein 2.2.4.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Grænmeti með kjúklingabaunum.
- Blómkálsgratín.
- Fiskur með grænmeti.
- Rótarávaxtagratín.
- Salat með salatsósu.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Kartöflugratín.

Matvælaflokkar 32-33: Saltasósur og sósur.

<p>32 Salatsósur úr olíu og ediki.</p> <p>Vörunar mega vera með viðbættu bragði.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mettaðar fitusýrur hámark 20% af fituinnihaldi - sykurtegundir hámark 5 g/100 g - salt hámark, 0,8 g/100 g
--	--

Undir þennan flokk falla salatsósar úr olíu og ediki. Vörurnar mega vera með viðbættu bragði. Einnig er heimilt að bæta við kryddjurtum og öðrum hráefnum (t.d. salti, pipar, hvítlauk, sinnepi) í þeim tilgangi að gefa bragð.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Olíu og edik saltasósa (vinaigrette).
- Frönsk salatsósa (olía, edik, sinnep, hvítlaukur, salt og pipar).

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Salatsósar sem gerðar eru úr rjóma.
- Salatsósar úr mjólk.
- Jógurt salatsósar.
- Majónes salatsósar.

<p>33 Sósar til matargerðar.</p> <p>Tilbúnar vörur og vörur eftir tilreiðslu í samræmi við leiðbeiningar framleiðanda.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fita hámark 5 g/100 g - mettaðar fitusýrur hámark 33% af fituinnihaldi - sykurtegundir hámark 5 g/100 g - salt hámark 0,8 g/100 g <p>Skilyrðin eiga við vöruna tilbúna til neyslu.</p>
---	---

Undir þennan flokk falla kaldar og heitar sósar sem notaðar eru með aðalrétti, hvort sem um tilbúnar vörur er að ræða eða pakkavörur sem tilreiddar eru í samræmi við leiðbeiningar framleiðanda.

Dæmi um matvörur sem geta fallið undir þennan matvælaflokk:

- Tómatasósa.
- Brún sósa.
- Bechamelsósa.
- Pakkasósa.

Dæmi um matvörur sem geta ekki fallið undir þennan matvælaflokk:

- Salatsósar.
- Súkkulaðisósa.
- Eftirréttasósar.

9. Vörur sem má ekki merkja með Skráargatinu

9.1. Dæmi um vörur, sem má ekki merkja með Skráargatinu

Skráargatsmerking nær almennt til matvara sem geta verið hluti af hollum hversdagsmat. Leiðbeiningar um æskilegt mataræði í norrænum löndum byggir á *Norrænum næringarráðleggingum (2012)*, sem er samstarfsverkefni allra Norðurlandanna.

Ráðleggingarnar eru einnig notaðar sem grundvöllur fyrir Skráargatið, en aðrir þættir eru einnig teknir inn í dæmið við mat á hvaða matvælaflokkar geta fallið undir Skráargatsmerkingu.

Við mat á þeim vörum sem er **ekki** heimilt að merkja með Skráargatinu er meðal annars tekið tillit til eftirfarandi:

- Hvort varan/matvælaflokkurinn getur verið hluti af hollu og fjölbreyttu fæði, en vegna sérstakra ástæðna sé æskilegt að takmarka neyslu vörunnar eða halda henni í því horfi sem hún er (t.d. sveppir, sólblómafræ, fræ).
- Hvort vörunni er beint að ákveðnum hópum en teljist ekki æskileg fyrir aðra hópa (t.d. plöntusterólar í smjörlíki).
- Hvort varan/matvælaflokkurinn getur stuðlað að óæskilegum matarvenjum t.d. að venja börn og aðra á sætt bragð (t.d. sætuefni).
- Hvort varan/matvælaflokkurinn flokkast sem sælgæti eða snakk eða að neytendur líta á vöruna sem slíka.

Framangreint leiðir til þess að eftirtaldar vörur/matvælaflokka má ekki merkja með Skráargatinu (listinn er ekki tæmandi):

- Barnamat.
- Matvæli með viðbættum sætuefnum (aukefnum).
- Matvæli sem í er bætt viðurkenndu nýfæði og ný innihldsefni sem gefa sætt bragð.
- Matvæli sem í er bætt plöntusterólum, plöntusterólesterum, plöntustanólum eða plöntustanólesterum.
- Kökur.
- Snakk t.d. saltaðar hnetur.
- Súkkulaði, brjóstsýkur og fleira.
- Ís.
- Marmelaði.
- Djúsa og smoothies.
- Gosdrykki og sódavatn.
- Vatn í flöskum.
- Kaffi- og tedrykki.
- Áfenga drykki.
- Þurrmjólk.
- Majónes.
- Kínóa.
- Amaranth.
- Egg.
- Fræ.

10. Matvælaeftirlit

10.1. Heilbrigðiseftirlit sveitafélaga

Heilbrigðiseftirlit sveitafélaga og Matvælastofnun fara með eftirlit með að ákvæðum um að skrágatsmerkingu sé framfylgt og að merkið sé ekki notað til að villa um fyrir neytendum.

Eftirlit með notkun Skráargatsins fer fram með reglubundnu eftirliti, úttektum og/eða eftirlitsverkefnum og felst í:

- Skoðun á vöru og merkingum
- Skjalaskoðun
- Sýnatökum til mælinga

Ef eftirlitsaðili óskar eftir, skal stjórnandi matvælafyrirtækis leggja fram niðurstöður úr faggiltum prófunum sem staðfesta að notkun merkisins sé í samræmi við viðkomandi skilyrði í viðauka II.

Eftirlitsaðilar geta við skjalaskoðun m.a. farið fram á upplýsingar um uppskriftir, hvernig fyrirtækið fékk gildin í næringargildismerkingunni og hvernig það hyggist tryggja og hafa eftirlit með því að merkingarnar séu réttar á vörum. Eftirlitið getur í staðinn fyrir skjalaskoðunina eða til viðbótar við hana tekið sýni af vörum til efnagreininga.

Það eru matvælafyrirtækin sjálf, þ.e. stjórnendur þeirra, sem bera ábyrgð á að farið sé eftir reglunum um Skráargatið. Það felur líka í sér skyldu til að tryggja og hafa eftirlit með að reglunum sé fylgt.

Við mat á niðurstöðum greininga er stuðst við leiðbeiningar framkvæmdastjórnar EB um vikmörk í næringaryfirlýsingu.

Matvælafyrirtæki skal greiða fyrir eftirlit samkvæmt skráargatsreglugerðinni í samræmi við 25. gr.laga nr. 93/1995 um matvæli með síðari breytingum. Það sama á við um prófun opinberra eftirlitssýna.

Hér eru nokkur dæmi um brot á reglum um Skráargatið:

- Villandi eða röng merking og/eða markaðssetning
- Merkið notað á matvörur sem tilheyra ekki skilgreindum matvælaflokkum
- Vara flokkuð í rangan matvælaflokk
- Rangt útlit merkisins
- Sætuefni notað í skrágatsmerkta matvöru
- Of hátt eða lágt innihald af ákveðnum skilgreindum næringarefnum fyrir matvælaflokkinn

Um brot gegn reglugerðinni fer samkvæmt 30. gr., 30. gr. a-e og 31. gr. laga nr. 93/1995 um matvæli.

- 1) Reglugerð nr. 428/2015 um notkun Skráargatsins við markaðssetningu matvæla.
- 2) Reglugerð nr. 406/2010 frá 28. apríl 2010 um gildistöku reglugerðar Evrópusambandsins nr. 1924/2006 um næringar- og heilsufullyrðingar er varða matvæli.
- 3) Reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) nr. 1169/2011 frá 25. október 2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda, um breytingu á reglugerðum Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 1924/2006 og (EB) nr. 1925/2006 og um niðurfellingu á tilskipun framkvæmdastjórnarinnar 87/250/EBE, tilskipun ráðsins 90/496/EBE, tilskipun framkvæmdastjórnarinnar 1999/10/EB, tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2000/13/EB, tilskipunum framkvæmdastjórnarinnar 2002/67/EB og 2008/5/EB og reglugerð framkvæmdastjórnarinnar (EB) nr. 608/2004.
- 4) Reglugerð nr. 103/2010 frá 22. janúar 2010 um gildistöku reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 852/2004 um hollustuhætti sem varða matvæli.
- 5) Reglugerð nr. 104/2010 frá 25. janúar 2010 um gildistöku reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 853/2004 um sérstakar reglur um hollustuhætti sem varða matvæli úr dýraríkinu, auk áorðinna breytinga.
- 6) GUIDANCE DOCUMENT FOR COMPETENT AUTHORITIES FOR THE CONTROL OF COMPLIANCE WITH EU LEGISLATION ON: Regulation (EU) No 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers, amending Regulations (EC) No 1924/2006 and (EC) No 1925/2006 of the European Parliament and of the Council, and repealing Commission Directive 87/250/EEC, Council Directive 90/496/EEC, Commission Directive 1999/10/EC, Directive 2000/13/EC of the European Parliament and of the Council, Commission Directives 2002/67/EC and 2008/5/EC and Commission Regulation (EC) No 608/2004 and Council Directive 90/496/EEC of 24 September 1990 on nutrition labelling of foodstuffs and Directive 2002/46/EC of the European Parliament and of the Council of 10 June 2002 on the approximation of the laws of the Member States relating to food supplements with regard to the setting of tolerances for nutrient values declared on a label.

Viðauki 1 - Skilgreiningar og útskýringar

Eftirfarandi eru skilgreiningar á ýmsum hugtökum sem fram koma í reglugerðinni.

Ef hugtökin eru skilgreind í annarri löggjöf eru skilgreiningarnar teknar úr viðeigandi reglugerðum og lögum.

1. Almenn hugtök

Kjöt

Kjöt er skilgreint á eftirfarandi hátt, sbr. reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 853/2004 (innleidd með reglugerð nr. 104/2010, viðauka I⁵)

Ætir hlutar eftirtalinna dýra, þ.m.t. blóð:

- „Tamin hóf- og klaufdýr“: húsdýr af nautgripakyni (þ.m.t. af ættkvíslunum Bubalus (bufflar) og Bison (vísundar)) og tamin svín, sauðfé, geitur og hófdýr.
- „Alifuglar“: aldir fuglar, þ.m.t. fuglar sem eru ekki taldir til húsdýra en eru aldir sem húsdýr, að strútfuglum undanskildum.
- „Nartarar“: kanínur, hérar og nagdýr.
- „Villt veiðidýr“: – villt hóf- og klaufdýr og nartarar sem og önnur landspendýr sem eru veidd til manneldis og teljast til villtra veiðidýra samkvæmt gildandi lögum í viðkomandi aðildarríki, þ.m.t. spendýr sem lifa frjáls á aflokuðu svæði líkt og villt veiðidýr og – villtir fuglar sem eru veiddir til manneldis.
- „Alin veiðidýr“: aldir strútfuglar og alin landspendýr nema þau sem um getur í lið 1.2.
- „Lítill, villt veiðidýr“: villtir veiðifuglar og nartarar sem lifa villtir í náttúrunni.
- „Stór, villt veiðidýr“: villt landspendýr sem lifa villt í náttúrunni og falla ekki undir skilgreininguna á litlum, villtum veiðidýrum.

Vinnsla

Vinnsla er skilgreind sem hvers kyns aðgerð sem hefur í för með sér umtalsverða breytingu á upphaflegu afurðinni, þ.m.t. hitun, reyking, söltun, þroskun, þurrkun, kryddlagning, útdráttur eða þrýstimótun eða samsetning þessara aðgerða, sbr. 1. tölul. m), 2. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 852/2004 (innleidd með reglugerð nr. 103/2010⁴).

Óunnar vörur

Óunnar vörur eru skilgreindar sem matvæli sem hafa ekki verið unnin en kunna að hafa verið stykkjuð, hlutuð sundur, sneidd, úrbeinuð, hökkuð, flegin, mulin, skorin, hreinsuð, snyrt, afhýdd, möluð, kæld, fryst, djúpfryst eða þídd, sbr. 1. tölul. n), 2. gr. reglugerða Evrópuþingsins og ráðsins nr. 852/2004 (innleidd með reglugerð nr. 103/2010⁴).

Unnar vörur

Unnar vörur eru skilgreindar sem matvæli sem fást við vinnslu óunninna afurða. Í þessum afurðum kunna að vera innihaldsefni sem er nauðsynlegt að nota við framleiðslu þeirra eða til að gefa þeim sérstaka eiginleika, sbr. 1. tölul. o), 2. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 852/2004 (innleidd með reglugerð nr. 103/2010⁴).

Glútenlaust

Heimilt er að nota hugtakið hugtakið „glútenlaust“ við markaðssetningu á matvælum að því tilskildu að glúteninnihaldið fari ekki yfir 20 mg/kg í matvælunum eins og þau eru seld til lokaneytenda.

Glútenlausar vörur skulu uppfylla ákvæði reglugerðar framkvæmdastjórnarinnar (ESB) nr. 828/2014 frá 30. júlí 2014 um kröfur um miðlun upplýsinga til neytenda um að matvæli séu glútenlaus eða glútenskert (innleidd með reglugerð nr. 68472015)

Laktósafríar vörur og laktósaskertar vörur

Skilgreining á laktósafríum vörum er byggð á Norrænni skýrslu: Nordiske Seminar – og Arbejdsrapporter 1993:557. Samkvæmt þeirri skýrslu mega vörur ekki innhalda meira en 0,01 g laktósa í 100 g af vöru. Laktósafríar vörur eru vörur sem eru sérstaklega framleiddar handa einstaklingum sem eru með laktósaþöpol t.d. mjólk sem í hefur verið bætt laktasa til að kljúfa laktósan niður.

Á markaði eru margar vörur þar sem eru laktósaskertar. Þessar vörur falla undir matvælaflokkana 11a), 12a), 13a), 14a) og 15a) að því gefnu að þær uppfylli skilgreiningu á mjólk eða öðrum matvælum innan framangreindra flokka t.d. sýrðum mjólkurvörum.

2. Einstök næringarefni, heilkorn og fleira

Fita

Fita er skilgreind sem heildarlípið, þ.m.t. fosfólípið, sbr. viðauka I við reglugerð um miðlun upplýsinga til neytenda.

Með skilyrðinu “fita mest x g/100g” er átt við heildarfituinnihald í vörunni. Með skilyrðinu “viðbætt fita mest x g/100 g” er átt við þá fitu sem bætt er við í framleiðslu vörunnar eða tilreiðslu.

Mettaðar fitusýrur

Mettaðar fitusýrur er skilgreindar fitusýrur án tvítengis, sbr. viðauka I við reglugerð um miðlun upplýsinga til neytenda.

Transfitusýrur

Transfitusýrur eru skilgreindar sem fitusýrur með a.m.k. eitt ótengt (þ.e.a.s. rofið af a.m.k. einum metýlenhópi) kolefnis-kolefnis-tvítengi í trans-stöðu, sbr. viðauka I við reglugerð um miðlun upplýsinga til neytenda.

Salt

Með salti er átt við jafngildisinnihald af salti reiknað með formúlunni: salt = natríum x 2,5, sbr. viðauka I við reglugerð um miðlun upplýsinga til neytenda.

Sykurtegundir

Sykurtegundir eru skilgreindar sem allar einsykrur og tvísykrur sem finnast í matvælum, að fjölkahólum undanskildum, sbr. viðauka I við reglugerð um miðlun upplýsinga til neytenda.

Dæmi um einsykrur eru ávaxtasykur, glúkósi og galaktósi. Dæmi um tvísykrur er mjólkursykur, maltósi og sakkarósi.

Í skráargatsreglugerðinni er með sykurtegundum átt við allan sykur í viðkomandi vöru bæði þann sem kann að vera þar frá náttúrunnar hendi og þann sykur sem bætt er við framleiðslu eða tilreiðslu.

Viðbættar sykurtegundir

Undir skilgreininguna viðbættar sykurtegundir falla allir ein- og tvísykrar, sem bætt er í vöruna við framleiðslu. Sykurtegundir sem finnast frá náttúrunnar hendi í hunangi, aldinsafa, aldinþykkni og nektar skilgreinast einnig sem viðbættar sykurtegundir.

Dæmi: Ef sírópi, hunangi, aldinsafa eða aldinþykkni er bætt í við framleiðslu á ávaxtajógúrt, skulu sykurtegundir í þessum vörum einnig reiknast með sem viðbættur sykur.

Ávextir og ber eru stundum notuð til að gefa vörum ávaxtabragð eða breyta áferð til að ná ákveðinni skynjun í munni eða til að auka trefjainnihald. Því þarf að meta í hverju tilfalli fyrir sig hvort markmiðið með því að bæta við ávöxtum eða berjum sé eingöngu að gefa sætt bragð. Ef svo reynist vera skulu sykurtægundir í ávöxtunum og berjunum reiknast með sem viðbættur sykur.

Trefjar

Trefjar eru skilgreindar sem kolvetnafjölliður með þrjár eða fleiri einliðueiningar sem hvorki meltast né frásogast í smáþörmum manna og tilheyrar eftirfarandi flokkum:

- ætar kolvetnafjölliður sem eru frá náttúrunnar hendi í matvælum eins og þeirra er neytt.
- ætar kolvetnafjölliður sem eru unnar úr matvælahráefnum með eðlisfræðilegum aðferðum, aðferðum þar sem ensím eru notuð eða efnafræðilegum aðferðum og sem hafa jákvæð, lífeðlisfræðileg áhrif sem hafa verið staðfest með niðurstöðum úr almennt viðurkenndum rannsóknum.
- tilbúnar, ætar kolvetnafjölliður sem hafa jákvæð, lífeðlisfræðileg áhrif sem hafa verið staðfest með niðurstöðum úr almennt viðurkenndum rannsóknum, sbr. viðauka I við reglugerð um miðlun upplýsinga til neytenda.

3. Aðrar skilgreiningar á hugtökum

Blansera

Að blansera er að hella sjóðandi vatni yfir matvæli og láta það standa í nokkrar mínútur eða sjóða matvöruna í eitt augnablik. Blansering felur í sér stutta upphitun upp að hitastigi nálægt suðupunkti. Þessari aðferð er t.d. beitt áður en grænmeti er fryst. Markmiðið er að óvirkja hvata (ensím) sem myndu ella eyðileggja vörunar.

Brauðhúðun

Brauðhúðun er þegar matvælum er fyrir steikingu velt upp úr eggjum og raspi, hveiti eða einhverju álíka.

Þurrkaðir, varðveittir efnisþættir og fleira

Fyrir einstök matvæli eru ákveðin skilyrði fyrir hversu mikið afurðin skal innihalda af grænmeti, ávöxtum og berjum.

Ef notaðar eru vörur sem hafa farið í gegnum vinnsluferli sem eykur geymsluþol þeirra t.d. afurðir sem eru þurrkaðar, konsentraðar eða niðurlagðar/niðursoðnar, skal hlutur þessara afurða í lokaafurðinni reiknast út frá tilsvarendi magni í ferskri vöru.

Jurtavörur

Með jurtavörum (úr jurtaríkinu) er átt við að í vörunni sé enginn efnisþáttur úr dýrríkinu, þar með talið aukefni sem bætt er í vöruna.

Viðauki 2 - Grafísk hönnun skrárgatsins

Skrárgatinu skal fylgja táknið R (®). Skrárgatið skal prenta með grænum eða svörtum lit. Merkingin er sú sama hvort sem liturinn er grænn eða svartur. Á heimasíðu Matvælastofnunar eru ýtarlegri upplýsingar um grafíska hönnun merkisins og notkun þess.

<https://www.mast.is/is/matvaelafyrirtaeki/merkingar/skraargatid>

